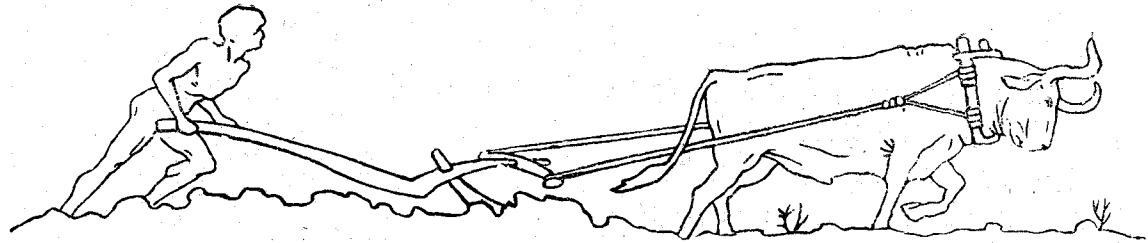

ΝΕΡΑΪΔΕΣ ΤΟΥ ΠΗΝΕΙΟΥ ΥΠΟ ΘΑΛΕΙΑΣ
ΦΛΩΡΑ ΚΑΡΑΒΙΑ—ΦΩΤΟΓΡ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΝΔΑΘΗΝΑΙΔΑ

ΕΤΟΣ Η' 15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1908

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ¹

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΚΩΜΩΔΙΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΕΙΣ

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Ο αήπος της οικίας του Πτωχοπροδρόμου. Δεξιά, ή οικία, χωματών, μὲ εντελες ἔξωτεωμάν· δύο παράθυρα καὶ ή θύρα. Εἰς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς, ή θύρα τοῦ πήπου κιγκλιδωτή.

ΒΑΡΒΑΡΑ σύζυγος τοῦ Πτωχοπροδρόμου — ΔΟΜΝΙΚΗ κόρη τοῦ — ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΟΥ ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΥ — Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ — Β' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ — ΜΑΡΙΝΟΣ κρυμμένος δύπισθεν δένδρου — Είτα ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ.

ΒΑΡΒΑΡΑ πρός τὸ Παιδί.

Πῶς ἔπεσες, παιδάκι μου; δὲν ἔβλεπες μπροστά σου;
[στά σου;

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ φωνασκοῦσα.

Κυρὰ Βαρβάρα, φαίνεται, δὲν εἶσαι στὰ σωστά σου μὲ τόσο δυνατὴ βροχή, μὲ τόσες λάσπες, τόσα νερά . . .

ΒΑΡΒΑΡΑ

Κυρὰ γειτόνισσα, μούχεις μεγάλη γλῶσσα, καταλαβαίνεις;

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Νά τα μας! τῆς ἔκανα τὴν χάριν τὸ σηκώσω . . .

ΒΑΡΒΑΡΑ

Ἐσήκωσες τὸν κόσμο στὸ ποδάρι μὲ τὶς φωνές σου.

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Ἐσήκωσα τὸ γυιό σου ἀπὸ τὸ βοῦρκο.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Καὶ πρέπει τάχατε γι' αὐτὸν νὰ σκούψῃς σὰν τὸν [κοῦρκο];

Β' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ πρός τὴν Α'.

Κ' ἐγὼ τὸν σήκωσα, κ' ἐγώ. Τὰ χέρια μου ποῦ τάχα;

ΒΑΡΒΑΡΑ

Τὸ κάτω-κάτω τῆς γραφῆς, μὴ δὲν μποροῦσε τάχα νὰ σηκωθῇ καὶ μόνος του.

ΤΟ ΠΑΙΔΙ κλαῖον.

Μποροῦσα.

ΒΑΡΒΑΡΑ πρός τὴν Α'.

Βλέπεις; νά το.

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ πρός τὸ Παιδί.

Γιατί δὲν ἐσηκώθηκες;

ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Εἶχα κολλήσει κάτω

στὴ λάσπη.

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ πρός τὴν Βαρβάραν.

Βλέπεις τὸ λοιπόν;

ΒΑΡΒΑΡΑ

Καὶ πρέπει νὰ φωνάζῃς;

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Ἄμαδήτ' εἶσαι ἀπὸ φωνές! δταν τὸν ξετινάζης τὸν ἄμοιρο τὸν ἄνδρα σου . . .

ΒΑΡΒΑΡΑ

Καὶ τί σὲ μέλει ἐσένα;

Β' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ πρός τὴν Α'.

Δὲν πρέπει νὰ κατηγορῇς, γειτόνισσα, τὰ ξένα νοικοκυρειά.

¹ Έδιδάχθη πρώτην φοράν εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον τὴν 22 Ιανουαρίου 1908.

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ εἰρωνικῶς.
Ή καλλίτερη! . . .

Β' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ πειραχθεῖσα.

Μπᾶ! . . .

ΔΟΜΝΙΚΗ

Σώπα πειά, μητέρα.

Πρόδες τὰς λοιπάς.

Παύσετε πειά, παρακαλῶ.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Δὲν βλέπεις; νύκτα-μέρα
φωνὲς κι' ἀνακατώματα.

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Ποιὸς φταίει;

ΒΑΡΒΑΡΑ

Ή ἀφεντιά μου;

ΠΤΩΧΟΠΡ. ἐμφανισθεὶς εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας.

Ἄγ! κουρκουσοῦρες, παύσετε μιοῦ πήρατε τὸ αὐτόν μου.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Σώπα καὶ σύ, ποὺ φύτρωσες σάν μανητάρι.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Πᾶμε,

Βαρβάρα, νὰ ἡσυχάσωμε.

ΒΑΡΒΑΡΑ ἀποτόμως.

Σῦρε!

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Πᾶς τὸν λυπᾶμαι
τὸν κακομοίρη!

ΒΑΡΒΑΡΑ δεικνύουσα τὸ Παιδί.

Κύτταξε τὰ ροῦχα του πᾶς εἶνε!

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ἀδιαφόρως.

Λασπώθηκαν.

ΒΑΡΒΑΡΑ ἔμπαικτικῶς.

Λασπώθηκαν! — Απὸ τὸ πλύνε-πλύνε
τὰ χέρια μου κατήντησαν σάν τῆς χειλώνας! Φρίτει
ὅποιος τὰ βλέπει πῶς ἀλλοιῶς; ἀπὸ τὸ νεροχύτη
στὸ πλυσταρειδό.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Ἄς ἐμάδαινες τὴν κόρη σου νὰ πλένῃ.

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Πόλλη σωστά.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Τοῦ λόγου σου... ἔτσος εἴσαι μαθημένη,
μὰ ἡ κόρη μου εἶνε κόρη μου, κι' ἀπὸ γενειὰ μεγάλη,

ἀπὸ τὴ δικῇ μου τὴ γενειά· κι' οὔτε ποτὲ θὰ βάλῃ
τὰ χέρια της στὰ σκάμματα.

Πρόδες τὸν Πτωχοπρόδρομον.

Τ' ἀκοῦς;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Τ' ἀκούω, μὰ πᾶμε.

Πρόδες τὰς λοιπάς.

Εὐχαριστῶ, γειτόνισσες. Πολὺ σᾶς ἀγαπᾶμε
ὅλοι μας, καὶ ἡ γυναικά μου, καὶ ἔγω καὶ τὰ παιδιά μας
καὶ οἱ συγγενεῖς μας... καὶ ὅλοι μας.

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Κ' ἐμεῖς μὲ τὴν καρδιά μας
σᾶς ἀγαπᾶμε.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Εὐχαριστῶ. Πηγαίνετε - κι' ἀν πάλι
σᾶς χρειαστοῦμε....

Α' καὶ Β' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑΙ

Πρόθυμες.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Κανεὶς δὲν ἀμφιβάλλει.

Α' καὶ Β' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑΙ

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Καλὴ νύκτα σας.

Αἱ γειτόνισσαι ἔξερχονται.

ΒΑΡΒΑΡΑ τῷ Πτωχοπρόδρομῳ.

"Ολα τὸ ἀνακατεύεις! . . .

Καὶ δὲ μοῦ λές, παρακαλῶ, ποιὸς σοῦπερ νὰ κατέβης;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ μὲ δργῆν.

Ποιός;

ΒΑΡΒΑΡΑ

Ναί, ποιός; ποιὸς σ' ἐκάλεσεν ἄρθρης νὰ δώσῃς
[γνώμη];

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Δὲν εἴμαι κύριος τοῦ σπιτιοῦ; δὲν λειτουργοῦν οἱ
τοῦ κράτους μέσος στὸ σπίτι μου;

ΒΑΡΒΑΡΑ

Ποιοὶ νόμοι;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Οἱ νόμοι ἔκεινοι

ποὺ λένε πῶς ὁ σύζυγος...

ΒΑΡΒΑΡΑ

Λοιπόν;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Δικάζει, κρίνει,
καὶ πρέπει νὰ τὸν σέβωνται, νὰ γίνωντες ὅλοι χῶμα
νὰ τοὺς πατῇ. Κατάλαβες;

ΒΑΡΒΑΡΑ

Μὰ οἱ νόμοι λένε ἀκόμα
πῶς πρέπει ὁ σύζυγος αὐτὸς νὰ τρέχῃ, νὰ δουλεύῃ,
νὰ προσπαθῇ, νὰ κόβεται, νὰ ίδρωνῃ, νὰ παλαίψῃ,
νὰ φέρῃ χρήματα πολλά, νάνε πάντα γεμάτο
τὸ ἀρμάρι του. Κατάλαβες;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Μὰ λένε παρακάτω
πῶς ἔξαιροῦνται οἱ ποιηταί.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Χαρά στο! Καὶ ποιὸς δύως
σοῦπε νὰ γείνῃς ποιητής;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Εἰν̄ ἔνας ἄλλος νόμος
ποὺ δὲν τὸν ξέρεις.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Πέξ μου τον.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ἀλλάσσων ὑφος.

Τὸν ποιητὴ τὸν κάνει
αὐτὸς ποὺ σ' ἔκαν̄ ὕμορφη καὶ σένα.

ΒΑΡΒΑΡΑ φιλαρεσπενομένη.

Φθάνει, φθάνει,
τίς κολακεῖς σου δὲν μπορῶ νὰ τὶς ἀκούω· παινέσου
μονάχος σου.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

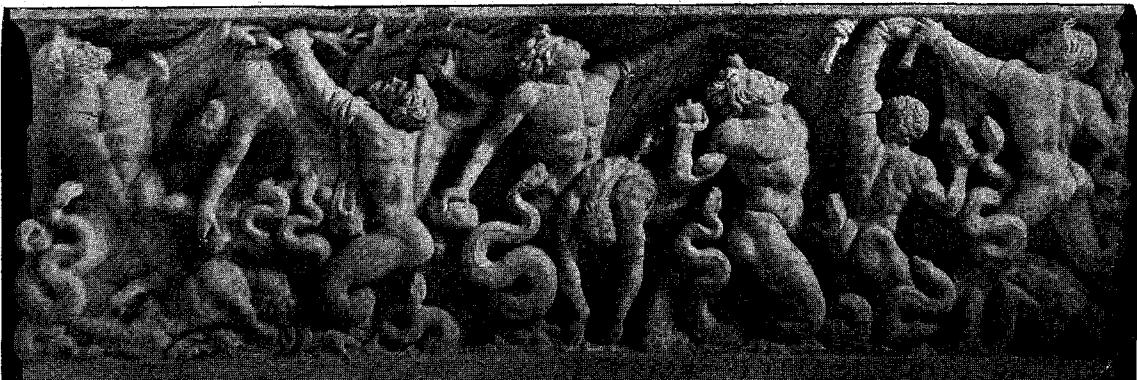
Τόσος ὕμορφη, ποὺ μ' ὅλες τὶς φωνές σου
δὲν ἔπαυσα νὰ σ' ἀγαπῶ ποτέ μου.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Μὲ τὸ στόμα
μονάχα.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Καὶ μὲ τὴν καρδιὰ καὶ μ' ὅλο μου τὸ σῶμα.

Μὰ πᾶμε νὰ ἡσυχάσωμε· κάνει φρικτὴ ὑγρασία:
ἔπειτα, βιάζομαι.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Γιατί;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Θὰ πάω στὴν ἐκκλησία.
Όλοντικία καὶ ψαλτική θὰ δώσῃ καὶ θὰ πάρῃ,
μ' ἀρτολασία, μὲ κόλυβα... θὰ φάω... θὰ φάω...

ΒΑΡΒΑΡΑ

Λιμάρη!

σὰν νὰ μὴν ἔφαγες ποτέ.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Πάμε.—Πάμε, Δομνίκη.
Πρόδες τὸ Παιδί.

Κουνήσου, λασποσκούληκο, ποὺ θέλεις δεκανίκι
κι' ἄλλη φορά, ὅταν σούργχεται νὰ πέσῃς, νὰ διαλέξῃς
νάνε τὸ μέρος παστρικό. Καὶ γιὰ νὰ μὴ μὲ μπλέξῃς
μὲ τὶς καλές γειτόνισσες—καλές, μὰ τὴν ἀλήθεια!
μονάχος νὰ σηκώνεσαι, χωρὶς καμμιὰ βοήθεια.
Τὸ ἀκοῦς;

ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Τὸ ἀκούω, πατέρα μου.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Πάμε, παιδί μου.

Εἰσέρχονται εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας, πρόπορευομένου τοῦ Πτωχοπροδρόμου. Τελευταία ἀκολουθεῖ ἡ Δομνίκη, ἡ ὁποία στραφεῖσα βλέπει τὸν Μαρίνον ἔξερχομενον τῆς κρύπτης του καὶ στέλλοντα φίλημα διὰ τῆς χειρός.

ΔΟΜΝΙΚΗ εἰσερχομένη ἐν ταραχῇ.

Θεέ μου!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

ΠΟΙΗΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

Η ΣΑΝΘΟΥΛΑ¹

«Μ' ἀρέσ' ἡ θάλασσα γιατὶ μοῦ μοιάζει,
μ' ἀρέσει, σ' ἄκουσα νὰ λές κρυφά,
πότε ἀγριεύεται, βόργηει, στενάζει,
καὶ πότε ὀλόχαρη πάζει γελᾶ».
 «Δὲν εἶν' ὅλόξανθη σὰν τὰ μαλλιά μον;
Δὲν εἶν' ὁ κόρφος μον σὰν τὸν ἀφρό;
Μέσσα στὰ μάτια μον τὰ γαλαγά μον
δὲν ἔχω κύματα, τάφο, οὐρανό;»
 «Μ' ἀρέσ' ἡ θάλασσα γιατὶ μοῦ μοιάζει
κι' ἀς ἔχῃ μέσα τῆς κόσμο θεριά....
Μὴ στὴν καρδοῦλα μον μὴ δὲ φωλιάζει
ἀγάπη ἀχόρταγη, σκληρὴ φωτιά;»
 Κ' ἐγὼ ἔχαιρόμοννα ποῦ χολιασμένη
φαρμάκι μῶσταζες μεσ' σ' τὴν ψυχή,
τὴν ζήλια σου ἔβλεπα ξαγριωμένη
σ' τὰ χείλη σου ἔβραζε κάθε πνοή.
 Τότ' ἐκρεμάστηκα σ' τὴν τραχηλιά σου
τὴν φλόγα σῶσβνσα μὲν δυὸς φιλιά
τὴν ὄψη ἐβύνθισα μὲν σ' τὰ μαλλιά σου
σ' τὸν κόρφο σου ἔστησα κρυψή φωλιά.
 «Κῦμα μον ἀνήμερο, ψυχή μον φθάνει.
 Μὴ μ' ἀγριεύεσαι, πλάγιασ' ἐδῶ...
 Θάμαι γιὰ σένανε γλυκὸ λιμάνι...
 Τὶ ἀξίζει ἡ θάλασσα χωρὶς γιαλό;»

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΝ

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ νεαροῦ αὐτοῦ νιοῦ

Στὸν πολυτάραχο γιαλὸ τοῦ κόσμου μιὰν ἥμερα
διαβάτης ἀνυπόμονος περιῆ σὰν τὸν ἀγέρα.
 Τὸ πάτημά τον ἐφάνηκε σ' τὸν ἄμμο τὴν αὐγή
ἄγριο τὸ κῦμα διάβηκε τὴν νύχτα καὶ τὸ οβεῖ.

ΕΠΙ ΤΩΙ ΘΑΝΑΤΩΙ

ΜΑΡΙΑΣ Α. ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΥ

Ἐρριξ' ἀκόμη μιὰ φορὰ τὸ δακρυσμένο μάτι
στὸ ἔρμο τῆς κρεββάτη.
 Εξήλεφα... ἐλαχτάρισα... τοῦ τάφου τὸ σκοτάδι
μοῦ θόλωσε τὸ λογισμό. Ἐφθόνεσα τὸν Ἄδη,
κ' εἶπα: «Πατέρα δύστυχε, ἀν ἥμονν σὰν τὸ χάρο,
θάρχημονν, πίστεψε, κ' ἔγὼ κρυψά νὰ τῇ νε πάρω.

¹ Τὴν σειρὰν αὐτὴν ἀνεκδότων ποιημάτων τοῦ Βαλαωρίτη ἀγαδημοσιεύομεν ἀπὸ τὴν
ἔκδοσιν τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλῆ «Βίος καὶ Ἔργα Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου».

1

Πές μον το σύ, ποῦ κάθεσαι τὴν νύχτα σ' τὸ ἀκρογιάλι
καὶ μοῦ μιλεῖς κρυψά-κρυψά μὲ τὴν ἀγεμοζάλη,
τί λέγει δ' μαῦρος σίφουνας, δταν περιῆ κι' ἀρπάζει
τὸ ἔρμο τὸ ἀγριολούλουνδο... κι' δταν τὸ κῦμα βράζει
καὶ θολωμέρο, ἀχόρταγο ἀφρομανάει στὸν ἄμμο;

2

Θάλασσα, μαύρη θάλασσα μὲ τὰ πικρὰ νερά σου,
πές μον ἐπέρασε ἀπ' αὐτὰ τὰ μαῦρα κύματά σου
μιὰ κόρη ποῦ εἶχε ξέπλεγα τὰ μακρὰ μαλλιά της,
χλωμά-χλωμά τὰ χείλη της, υγρὰ τὰ βλέφαρά της;
 Θάλασσα, ἐψὲς τὴν ἀφίσα ποῦ ἦτο κοιμισμένη
καὶ σήμερα τὴν ἔχασα. Ποῦ νάραι παγεμένη;

Θ Α Λ Α Σ Σ Α

Πέργα, διαβάτη, μὴ δωτάς, σ' τὸν ἄμμον μον δὲν μένει
ποτὲ κανένα πάτημα, κ' ἐδῶθε δὲν διαβαίνει
παρὰ ἀφρός καὶ ἀνεμοί, κι' ἀντάρα, τρικυμία.
 Πέργα, κι' ἐλπίδα ἀπ' ἐμὲ μὴν παρερεῖς καμιά.
 Ἐγδὲς μονάχα ἀπὸ μαρρὰ ἐκεῖ, ἐκεῖ ποῦ τοέχει
ἐκείνη ἡ βρύση ἀπὸ τὸ βουνὸν ἔνα πουλὶ νὰ βρέχῃ
εἴδα τὰ ἀσπρα τον φτερά. Ἀλλο, καλὲ διαβάτη,
ἄλλο δὲν ξεύρω νὰ σοῦ εἰπῶ. Μὴ σταματᾶς, περπάτει.

Ορη καὶ δάση καὶ νερὰ καὶ δροσερὰ λιβάδια,
μαύραις σπηλαιάς, ἀντίλαλοι καὶ ἀγρια λαγκάδια,
δὲν εἴδετε καμιὰ φορὰ δυὸς μάτια ἐρωτευμένα
κάτι νὰ θέλουν ἀπὸ σᾶς καὶ νὰ ἐρωτοῦν γιὰ μένα;
 Μιὰ κόρη δὲν τὴν εἴδετε ἐδῶθε νὰ περάσῃ;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ SULLY PRUDHOMME

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1907

Ο Γάστων Paris ἔλεγε κάποτε κατὰ τὴν διάρ-
κειαν συμποσίου πρὸς τὸν Συλλù-Πρυδώμ, τὸν φύλον του·

— Ἐγίνατε ἄξιος τῆς συμπαθείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης ὅλων ἑκείνων οἱ ὅποιοι ἐδιάβα-
σαν τοὺς στίχους σας εἰς τὴν νεότητά των τοὺς ἔβοηθήσατε ν' ἀγαποῦν.

Εἰς αὐτὸν χρησιμεύουν οἱ ποιηταί.

Καὶ δὶς αὐτὸν μᾶς εἶνε προσφίλεις.

Ἐκφράζουν διὰ τοῦ λόγου ἀλλὰ καὶ διαφωτί-
ζουν σύγχρονως τὰς ἀσφαλεῖς μας ἵδεας καὶ τὰς μυστηριώδεις μας λύπας· μᾶς λέγουν δὲ τις αἰσθα-
νόμενα ἀδρίστως εἶνε ή φωνὴ τῶν ψυχῶν μας.

Δι' αὐτῶν ἔχομεν πλήρη συναίσθησιν τῶν
ἡδονῶν μας καὶ τῶν ἀγωνιῶν μας.

Ο Συλλù-Πρυδώμ ἔξεπλήρωσε τὴν λεπτὴν
αὐτὴν ἀποστολὴν μετὰ δικαίας ἐπιτυχίας. Εἰχε,
διὰ νὰ ἐπιτύχῃ, δχι μόνον τὰ μυστικὰ χαρίσματα
τοῦ ποιητοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπόλυτον εἰλικρίνειαν,
γλυκύτητα ἀπαρέγχιτον, φιλευσπλαγχνίστην ἀκατα-
πόντον, καὶ τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν ἀφέλειαν
διὰ τῶν ὅποιων δικαιοσύνης του σκεπτικισμὸς
ἀνψυχῆται ως διὰ πτερύγων εἰς τὰς ὑψηλὰς
σφαίρας, εἰς τὰς ὅποιας ή πίστις ἀλλοτε μετέφε-
ρεν ἐκστατικοὺς τοὺς μυστικιστάς.

Ματαίως θ' ἀνεξήτει τις ἐκμιστηρευτὴν εὐγε-
νέστερον καὶ γλυκύτερον τῶν παραπτωμάτων
τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος, παρηγορητὴν
σεμνότερον καὶ τρυφερότερον, καλλίτερον φύλον.
Ο ἀθεϊσμός του εἶνε τόσφερος εὐλαβῆς ὥστε ἐνο-
μίσθη χριστιανὸς ἀπὸ μερικοὺς πιστεύοντας. Ο
ἀπελπισμός του εἶνε τόσον ἐνάρετος, ὥστε
δομοιάζει πρὸς τὴν ἐλπίδα δὶς ἑκείνους οἱ ὅποιοι
θεωροῦσι τὴν ἐλπίδα ως ἀρετήν. Εἶνε ἐπιτυχῆς
πλάνη ή τῶν ἀφελῶν ψυχῶν αἱ ὅποιαι πιστεύον-
σιν διτὶ διποιητὴς αὐτὸς εἶνε θρῆσκος· δὲν διε-
τήρησεν οὗτος ἀπὸ τὴν θρησκείαν τὸ μόνον
οὐσιῶδες πρᾶγμα τὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν
τοῦ ἀνθρώπου;

* * *

Μαθητής, ὁ Συλλù-Πρυδώμ ἐνεποτίσθη ὅλος
ἀπὸ ἐπιστήμην. Ζῆμεν εἰς μίαν ἐποχὴν κατὰ
τὴν ὅποιαν καὶ αὐτὸι ἀκόμη οἱ ἀνθρώποι τῆς

φαντασίας δὲν περιορίζονται πλέον εἰς τὴν
σφαιραν τῆς καθαρᾶς φαντασίας. Ἐκ φύσεως
προσεκτικὸς καὶ λελογισμένος, ἐπεσκόπησε κατὰ
τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἐκ τοῦ σχολείου, τὴν ἔξαισιαν
ἀνάπτυξιν τὴν ὅποιαν προσλαμβάνον, ἀπὸ ἐνὸς
αἰῶνος, αἱ ἐπιστῆμαι αἱ θεμελιούμεναι ἐπὶ τῆς
παρατηρήσεως καὶ ἐπὶ τοῦ πειραματισμοῦ.

Η μαθηματικὴ ἀστρονομία, ἡ παλαιοτέρα, ἡ
σεβαστοτέρα τῶν ἐπιστημῶν, ἐπιτελοῦσα νέους
ἄνθρωπους ἀκριβεῖας καὶ δυναμένης νὰ εἴπῃ μετὰ
βεβαιότητος: «Εἰς τὸ τάδε σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ
ὑπάρχει ἔνας πλανήτης, δὲν τὸν εἶδον καὶ δῆμος
ἥξενδρος διτὶ ὑπάρχει μοῦ ἡρκεσεν η μολυβδίς
καὶ δὲ βασικὴ διὰ νὰ καθορίσω τὸν δῆμον του καὶ
τὴν τροχιάν του· η χημικὴ ἀστρονομία, ἀποκα-
λύπτουσα ἀμά τη γενέσει τῆς, τὴν σύστασιν τῶν
οὐρανίων σωμάτων, καὶ ἀποδεικνύουσα εἰς ἡμᾶς
διτὶ οἱ ἀστέρες ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὰ αὐτὰ μὲ τὴν
γῆν στοιχεῖα, ὑπόκεινται ως ὁ γῆ, εἰς μεταμορ-
φώσεις καὶ διτὶ εἶνε, ως αὐτή, θέατρον ζωῆς καὶ
θανάτου, τέλος διτὶ τὸ σύμπαν δημιουργεῖται
ἐπ' ἄπειρον, διτὶ γεννῶνται ἀκαταπαύστως ἀστέ-
ρες, διτὶ ἀστέρες ἀκαταπαύστως σβύνονται καὶ διτὶ
ὅλοι αὐτοὶ θὰ σβεσθοῦν· η ἀτομικὴ χημεία ταῦ-
τιζουσα τὰ μόρια μὲ τοὺς ἀστέρας καὶ ἐφαρμό-
ζουσα ἐπὶ τῶν ἀτόμων τοὺς νόμους τῆς ἔξεως· η
γεωλογία ἔξηγοῦσα τὰς παλαιοτέρας καὶ μυχια-
τέρας μεταβολὰς τῆς σφαίρας ἡμῶν διὰ μόνης
τῆς ἐνεργείας τῶν αἰτίων ἀτίνα ἐνεργοῦσι καὶ
νῦν καὶ προσδιορίζουσα εἰς τὴν γῆν ἀρχαιότητα
ἀπωτάτην· η ὁργανικὴ χημεία ἐπιτυγχάνουσα
τεχνητῶς συνθέσεις θεωρούμενας πρὸς ως προ-
νομίας ἀποκλειστικὰς τῆς ὁργανικῆς ζωῆς· η
φυσιολογία ἀποδεικνύουσα διτὶ τὰ στοιχεῖα τῶν
ζώντων σωμάτων διέπονται ὑπὸ τῶν παγκο-
σμίων γόμων τῆς ὑλῆς· η φυσικὴ ιστορία πειρο-
γίζουσα τὴν καταγωγὴν τῶν ζώων καὶ τῶν
φυτῶν εἰς τὴν καταπληκτικωτέραν ἐνότητα· η
προϊστορικὴ ἀρχαιολογία ἀποκαλύπτουσα διὰ
ποιῶν ἀγώνων χιλιάδων ὅλων αἰώνων, δὲ ἀνθρω-
πος κατίσχυσε τὸν ἀρχεγόνου πτήνους ὅποιος
ἡτο κατ' ἀρχάς, κατέκτησε τὸ πῦρ, ἐπενόησε τὸ
τέξον, τὴν βελόνην, τὸν μυλόλιθον, τὸν τροχόν,

ὅλας τὰς τέχνας· η γλωσσολογία ἐπαναφέρουσα
ἡμᾶς, διτὶ ὅδῶν ἀπροσδοκήτων, εἰς τὴν κοιτίδα
τῶν φυλῶν μας καὶ δεικνύουσα ἡμῖν τοὺς ἐν
νηπιώδει καταστάσεις διατελοῦντας λαοὺς νὰ δη-
μιουργῶσι τοὺς ὑεοὺς ἐν ἀγνοίᾳ των καὶ μόνον
κατανομάζοντες τὰ δόντα· καὶ, ἐπὶ τῶν στερῶν
θεμελίων τόσων παρατηρήσεων καὶ τόσων πει-
ραμάτων, ἡ ἡθικὴ ἐπιστημονικῶς ὰδρυούμενη ὑπὸ
τῶν ἄγγλων θετικιστῶν· πᾶσαι αἱ ἀνακαλύψεις,
πᾶσαι αἱ γνώσεις αὐταὶ ἐπικυρωθεῖσαι ἀμοι-
βαίως καὶ ἀποκαλύπτουσαι συγγενείας, συμ-
παθείας, δεσμοὺς μέχρις ὠρὰς ἀπαρατηρήτους
μεταξὺ πάντων τῶν δόντων τὸν ἴδιον τὸ ἔκλαμπρον
θέαμα τὸ δόποιον ἀπλοῦται ἐνώπιον ἡμῶν, καὶ
τὸ δόποιον κατέπληξε τὴν διάνοιαν τοῦ ποιητοῦ
περὶ τοῦ δόποιον σᾶς διμιλῶ.

Πρόσφατα, τὰ θαυμάσια αὐτὰ ἔχουσι, πλὴν
τῆς γοητείας τῆς ἐκ τοῦ μεγαλείου αὐτῶν, τὴν
ἱδιαιτέραν ὅλως ἔλειν, τὴν ἐπιτακτικὴν δελεα-
στικότητα τὴν δόποιαν ἔχει δὶς ἡμᾶς τὸ καινόν.
Πόσῳ μᾶλλον δταν ταῦτα κατακλύζουν ἀθρόα
ψυχὴν καινήν, ἐλευθέραν, ἀναπεπταμένην, εὐγε-
νῶς ἀπληστὸν!

Ἄλλα δὲν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν διτὶ δ
Συλλù-Πρυδώμ ἐρρίφη μετὰ παραφορᾶς ὁρμη-
τικῆς, μετ' ἐνθουσιασμοῦ βιαιοτάτου ἐπὶ τοῦ
σωροῦ αὐτοῦ τῆς ἐπιστήμης.

Οχι, τὸν ἔξητασε μετ' εὐσυνειδήτου βραδύτη-
τος. Η σπουδὴ δὲν εἶνε ἴδιον αὐτοῦ· ἔσχεν
οὗτος ὁρμὰς ὑπομονητικὰς καὶ αἱ συγκινήσεις
του ὑπῆρξαν περισσότερον βαθεῖαι η ζωηραί.
«Ἀδιάφορον! ησθάνθη κατ' ἴδιον τρόπον τὴν
μεγάλην περιέργειαν.

Τὴν περιέργειαν αὐτήν, ἀλλοι τὴν εἶχον πρὸ^{την}
αὐτοῦ. Οι μεγάλοι ὁρμαῖοι ποιηταὶ ἐκεντρίζοντο
ἀπὸ αὐτήν, η ἐλληνικὴ φιλοσοφία καὶ η ἀλε-
ξανδρινὴ ἐπιστήμη τοὺς ἐνεπότιζε, τοὺς διεθέρ-
μανεν. Ο Βιργίλιος κατηνάλασε τὰς ἀγρυπνίας
του ἐπὶ τῶν πραγματειῶν τοῦ Ἀράτου δσον καὶ
ἐπὶ τῶν ποιήσεων τοῦ Θεοκρίτου· ἦτο μαθη-
ματικὸς καὶ ἦτο γνώστης τῆς Ιατρικῆς. Ο, τι
λέγει περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς γῆς ἐν τῷ ἔκτῳ
αὐτοῦ εἰδυλλίῳ συμφωνεῖ μὲ δσα γνωρίζομεν
σήμερον. Οσον ἀφορᾶ τὸν Λουκρήτιον, εἶνε
γνωστὸν μετὰ ποιὸν λαμπροῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐξε-
φρασεν εἰς στίχους τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ἡθικὴν
τοῦ Ἐπικούρου.

Ο μέγας αὐτὸς ποιητὴς μελετᾶται νῦν παρά

ποτε ἀλλοτε. Ἡλθεν ἡ ἡμέρα του· εἶνε δὲ κλα-
σικὸς τὸν δποῖον προτιμῶμεν. Δὲν μᾶς γοητεύει
καὶ δὲν μᾶς δελεᾶζει ως ὁρμηνευτῆς τῆς θεω-
ρίας τῶν ἀτόμων. Εἶνε ἀληθής ὅτι παραδέχονται
εἰς τὰς ἡμέρας μας, τὴν ἀτομικὴν σύστασιν τῶν
σωμάτων· ἀλλὰ τί τὸ κοινὸν μεταξὺ τοῦ μηχανι-
κοῦ ἀτομισμοῦ τοῦ Ἐπικούρου καὶ τοῦ Λου-
κρήτιου καὶ τοῦ χημικοῦ ἀτομισμοῦ τοῦ Lau-
rent, τοῦ Gerhardt καὶ τοῦ Wurtz; Τίποτε.

Ἐκεῖνο τὸ δποῖον μᾶς ἔλκει πρὸς τὸν Λου-
κρήτιον εἶνε η ἀρρενωπὸς ἐνεργητικότης, η ἐλευ-
θερία τοῦ πνεύματος,—η πολυτιμοτέρα ὅλων
τῶν ἐλευθεριῶν,—η βαθεῖα ἑκείνη περιέργεια
καὶ η τόλμη ἑκείνη η δόποια δὲν ἐκάμφη δύπο
οὐδενὸς δόγματος.

Ο Συλλù-Πρυδώμ ἐμελέτησε μετὰ πολλῆς
προσοχῆς τὸ ποίημα τοῦ Λουκρήτιου καὶ μετέ-
φρασεν ἐμμέτρως τὴν πρώτην φράσην.

Ως λέγει ο ἴδιος, ἡθελεν ἐπιχειρῶν τὴν ἀσκη-
σιν αὐτὴν νὰ ξητήσῃ ἀπὸ τὸν εὐρωστότερον καὶ
τὸν ἀκριβέστερον τῶν ποιητῶν τὸν στίχον εἰς τὴν ἴδεαν. Οὗτος
η μετάφρασίς του εἶνε εὐσυνειδητότατα πιστὴ
καὶ ὡσὰν κατὰ γράμμα. Άλλα τὸ ὑφος αὐτῆς
εἶνε ψυχὸν καὶ θαμβόν. Δὲν εἶνε η ἀπλῆ πονούδη.
Ἐκτοτε ἄλλος ποιητὴς, δὲ δόποιος καὶ αὐτὸς
σχετίζεται πολυτόπως μὲ τὴν ἐπιστήμην, ἀπε-
τελείωσεν διτὶ δ ο Συλλù-Πρυδώμ ἀπλῶς εἶχεν
ἀποπειραθῆ. Μετέφρασε τὸ ποίημα τῆς Φύσεως
κατ' ἄλλο σύστημα, μὴ προσηλούμενος εἰς τὰς
λεπτομερείας, ἀποδίδων σύνολον ἀντὶ συνόλου
μετὰ πολλῆς δυνάμεως. Η μετάφρασίς αὐτὴ ήταν
μετὰ πολλῆς δυνάμεως. Η μετάφρασίς αὐτὴ ήταν
λίαν ἀρρενωπή. Εν ἑκείνῃ, τὴν δόποιαν δισυ-
δελφός του τόσῳ ταχέως ἐγκατέλιπεν, διλγάθερον
θὰ ησθάνετο τις, νομίζω, τὴν ἀρμαϊκὴν δώμην.

***

Άλλα τὸ δοκίμιον τοῦ Συλλù-Πρυδώμ, συν-
οδεύεται ὑπὸ μακροῦ προλόγου, δ δόποιος ἀποδει-
κνύει διτὶ δ συγγραφεὺς ἔχει τὴν κεφαλὴν μετα-
φυσικὴν καὶ διτὶ δ, δέντα ποιητὴν, εἶνε ἱκανὸς νὰ
προβαίνῃ πολὺ ἐν τῇ ἀφηρημένῃ θεωριολογίᾳ.
Ο πρόλογος αὐτὸς δ ἀφιερωμένος σχεδὸν διλό-
κηρος εἰς τὴν μελέτην τῶν δρῶν τῆς γνώσεως,
παρέχει ἐκθεσιν ἀκριβεστάτην κατ' ἐμὲ τῆς δια-
φωνίας τῶν ἀνθρώπων γνωμῶν.

Ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ δ Συλλù-Πρυδώμ δὲν στα-
ματᾷ εἰς δόγμα. Εἶνε εὔκολον νὰ εἴπῃ κανεὶς

τί δὲν εἶνε δὲν εἶνε οὔτε οὐλιστής, οὔτε ίδανιστής εἶνε δυσκολώτερον νὰ εἰπῃ κανεὶς τί εἶνε. Ἀμφιβάλλει καὶ ἡ κατάστασις αὐτὴ τῆς ἀβεβαιότητος, δταν προβαίνη μέχρις ἀγωνίας, εἶνε κατάστασις ποιητική. Οἱ ὥραῖοι στίχοι ἀναβλύζουσιν ἀπὸ καρδίαν οὕτω ταραγμένην.

Ο ποιητής προέβη πολὺ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μαθηματικῶν. Η πειθαρχία τῶν ἀριθμῶν ἀπετύπωσεν ἐπὶ τοῦ πνεύματός του τὴν ὁρθότητα ἐκείνην χάρις εἰς τὴν ὅποιαν οὕτως τὰ φιλοσοφικά του ποιήματα μετὰ μεγάλης λογικῆς αὐστηρότητος.

Τίποτε δὲν τῷ ἔλλειπεν ἐκ τοῦ ὅτι ἀποτελεῖ μίαν εὐγενή διάνοιαν. Ἐσχεν ὥρας σχολῆς, καὶ ἡδυνήθη νὰ κάμη μακράς, ἡρέμους ἐπισκέψεις εἰς τὰ μουσεῖα τῶν Παρισίων, τοῦ Ἀμστερδαμοῦ, τῆς Φλωρεντίας καὶ τῆς Ρώμης. Ἐπέρρωσεν ἐν Ἰταλίᾳ τὴν κλίσιν αὐτοῦ πρὸς τὰς ὥραίας φρόμας, ἀνέπτυξεν ἐν αὐτῇ τὴν ἐν ἑαυτῷ ἀντίληψιν τῶν μεγάλων παραδόσεων. Τ' ἀρχαῖα μάρμαρα, αἵ εἰκόνες τοῦ σιξτίνου παρεκκλησίου, τὰ μνημεῖα τῆς Ἀππίας ὁδοῦ, αἱ γυναικεῖς τοῦ Τρανστεβέρετα πάντα ἐγένοντο ἀντικείμενον σκέψεων διὰ τὸ σκεπτικὸν αὐτὸν πνεῦμα. Αἱ φόρμαι, τὰ χρώματα, καίτοι ἀρέσκεται εἰς αὐτά, δὲν τὸν πλήσσουν βιαιώς, πρέπει νὰ τ' ἀναλύσῃ, νὰ τ' ἀνασυνθέσῃ ἐν ἀνέσει, μὲ κλειστοὺς ὄφθαλμούς, καὶ δὲν θὰ κατορθώσῃ ποτὲ νὰ αἰσθανθῇ, ν' ἀποδώσῃ ὑπερόχως δλον αὐτῶν τὸν χαρακτῆρα. Ἀλλὰ δὲν εἶνε τίποτε τὸ ὅποιον νὰ μὴ τῷ ὑπέβαλε μίαν σκέψιν. Οὐχὶ τὴν ἔξωτερην μορφήν, οὐχὶ τὸ περίγραμμα, ἀλλὰ τὴν ἔσωτάτην οὐσίαν ἔξαγει ἐκ τῶν δντῶν καὶ ἔνσταλάζει εἰς τοὺς στίχους του.

Οὕτω παρασκευασμένος συνέθεσε, χωρὶς νὰ βιάζεται, ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ περισπᾶται ἀλλαχοῦ, τὸ βιβλίον τῶν εἰκοσι αὐτοῦ ἑτῶν, τὰς Stances et Poèmes. Εἶνε αὐτὸς ὡς ὁφειλε νὰ εἶνε, βιβλίον ἔρωτος.

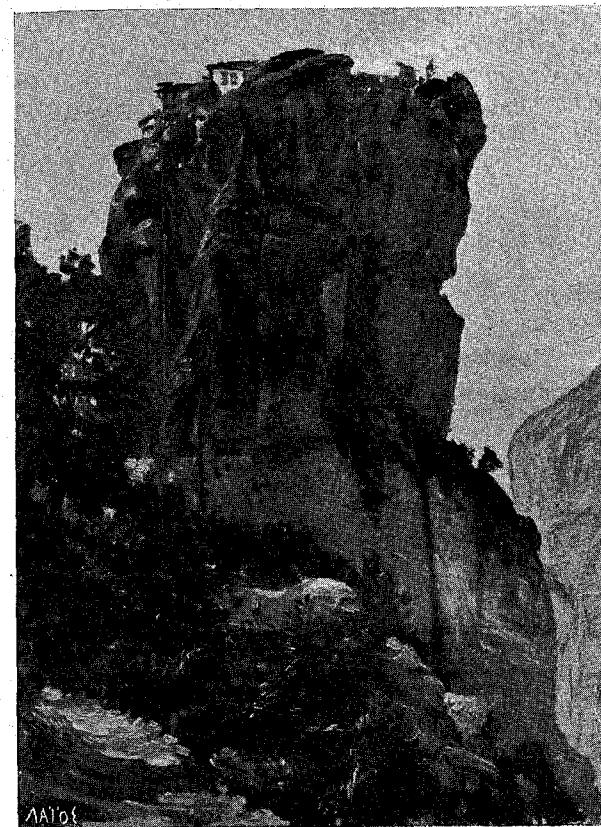
Ἀλλὰ τὸ αἰσθημα ἐν αὐτῷ περιβάλλεται μορφὰς νέας, καὶ εἶνε ἐνδιαφέρον νὰ βλέπῃ τις πῶς πάθη παλαιὰ δσφ καὶ δούλωμας καὶ ἀπαραίτητα εἰς αὐτὴν τὴν ζωήν, παραμείναντα ἐν καταστάσει ἐνοτίκων παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων, μεταμορφοῦνται παρὰ τοῖς ἀλλοις ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς σκέψεως.

Οἱ ποιηταὶ τοῦ παρελθόντος, περιοριζόμενοι ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ τῆς βιβλικῆς δημιουργίας

ἥσθιανοντο ἑαυτοὺς λίαν ἐν ἀνέσει. Ἰδέτε μετὰ ποίας εὐχερείας δο Βοσσούντος χειρίζεται τὴν παγκόσμιον ἴστορίαν. Περιβάλλει διὰ τοῦ ὁρτορικοῦ του σχήματος δλα τὰ κράτη, ἀπὸ τοῦ Δανίδ μέχρι τοῦ Καρόλου Μάγνου τὸ δύμα αὐτοῦ βλέπει τὰ δύο πέρατα τοῦ κόσμου, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος, καὶ δύναται νὰ περιγράψῃ ἀμφότερα, ὃς περιγράφει τις ἐνα δρόμον καὶ μίαν τελείν. Δι' ἡμᾶς δο χρόνος ἀπομαργύνεται αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ τέλη ἀποκρύπτονται λεωφόροι βαθεῖαι διανοίγονται εἰς τὸ παρελθόντος αἰσθανόμεθα ἑαυτοὺς μικρούς, ἡμᾶς καὶ τοὺς ἔρωτας ἡμῶν. Καταλαμβανόμεθα ὑπὸ ἀνησυχίας.

Ἐπειτα αἰσθανόμεθα ζωηρῶς ὅτι δεσμός τις συνδέει δλα τὰ δντα αἱ φιλίαι ἡμῶν ἐκτείνονται μετὰ τῶν γνώσεων ἡμῶν, καὶ συμπάθεια ἀπροσδιόριστοι μᾶς συνοδεύουν μέχρι τοῦ ἐγωιστικῶν, τοῦ ζηλοτυπωτέρου αἰσθήματος τοῦ ἔρωτος. Ἐντεῦθεν, οἱ νέοι τόνοι τοὺς δποίους ἀκούομεν εἰς τὰς Stances et Poèmes.

Γνωρίζετε τὸ μουσεῖον ἐκεῖνο τοῦ ὅποιου αἱ αἴθουσαι εἶνε πεπληρωμέναι ἀπὸ δλας τὰς ὁργανικὰς μορφάς, ἀπὸ τοῦ λιθίνου ἀνθούς, πολύποδος τοῦ ἔχινοδέρμου καὶ τῆς μακρᾶς σιαγόνος τῶν μεγάλων σαυροειδῶν, μέχρι τῆς τοξειδοῦς σπονδυλικῆς στήλης τῶν ἐλεφάντων καὶ τῆς χειρὸς τῶν πρωτίστων μαστοφόρων. Εἰς τὴν τελευταίαν αἴθουσαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν φωλεῶν τῶν πτηνῶν ἐγείρεται μία Ἀφροδίτη κατ' ἀπομίμησιν τῆς ἀρχαιότητος. Εἶνε αὐτὴ τοποθετειμένη ἐκεὶ ὡς τὸ σύμβολον τῆς ἐλκυστικῆς δυνάμεως διὰ τῆς ὅποιας ἡ ζωὴ διαιτονίζεται. Ἀλλὰ μὴ θίητε ἐν αὐτῇ ἡ μορφὴν γυναικός, δποία εἶνε ἄλλωστε. Δὲν αἰσθανέσθε δεσμὸν ἐσώτατον μεταξὺ τῆς μορφῆς αὐτῆς τοῦ θείου ζώου καὶ δλων τῶν μορφῶν τῶν ἥττον ἐπιτυχῶν, τῶν ἥττον ὁδαίων, τῶν ἥττον εὐφιῶν αἱ δποίαι τὴν παρεσκευάσαν καὶ αἱ δποίαι προηγήθησαν αὐτῆς; Δὲν αἰσθανέσθε ὅτι ἐπρεπε νὰ ὑπῆρξαν αἱ ἄλλαι διὰ νὰ διαμορφωθῇ καὶ αὐτῇ ἥδη; Ναί, τὸ αἰσθάνεσθε, καὶ εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ἀν ἐνόντετε μέσα σας τὴν περιέργειαν τοῦ ἐπιστήμονος μὲ τὴν εὐαίσθητον φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ, δὲν ἥμπτορεῖτε πλέον ν' ἀπομονώσετε τὴν γυναικά τὴν δποίαν ἀγαπᾶτε ἀπὸ τοῦ ὑπολοίπου σύμπαντος κατανοεῖτε ὅτι δούλωμας εἶνε τὸ δένδρον τοῦ δποίου αὐτῆς εἶνε ἐν ἀνθοῖς ἥξενύρετε ὅτι σχετίζεται δι' δλων αὐτῆς τῶν ἵνων μὲ πᾶν δτι

ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ ΚΑΡΑΒΙΑ
Φωτογρ. Ε. Ξανθοπούλου

φθάσῃ εἰς τὴν γῆν ἥ δταν ἥ γῆ θὰ εἶνε ὑπεργεγηρακιά, καὶ λέγει:

Quand luira cette étoile, un jour,
Dites lui qu'elle eut mon amour,
O derniers de la race humaine.

Εἶνε ὥραῖον ἥ ἀνθρωπίνη φύσις νὰ ἔξοριμᾶ ἔκτὸς ἑαυτῆς τόσῳ μακράν, καὶ οὕτως δ. ποιητής ἡμῶν ἥξενύρει νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς συμπαθείας του. Ἐνίστε, τούναντίον, τὸ παῖδες τὸν φύσικῶν δυνάμεων, τὰ δάση ἥ δο ωκεανὸς τὸν παρορμῶσι πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τῷ καθιστῶσιν ἐπιθυμητὴν μίαν φίλην.

Il faut tenir des mains de femme
Quand on rêve au bord de la mer.

***

Ἄλλως τε δο Συλλού-Πρωδῶμ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχῃ ἐκφράσιη δλας τὰς καταστάσεις τοῦ αἰσθήματος. Δὲν δμολογεῖ ἐκ τοῦ ἔρωτος ἥ τοὺς

πόθους καὶ τοὺς καῦμούς. Αἱ διαχύσεις τῆς εὐχαριστήσεως θὰ προσέβαλλον τὴν μετριοφροσύνην τῆς σκέψεως του· τὰς ἀποσιωπᾶ. Θὰ ἐπίστευε τις ὅτι ἡ ἀγάπη δὲν ἔχει δι’ αὐτὸν ἥ πόνους καὶ μελαγχολίας.⁶ Άλλὰ ἐκφράζων τὰ αἰσθήματα ταῦτα διστίχος του μελῳδεῖ, μὲ τόνον κάπως συγκεκαλυμμένον, τὰ ἡδύτερα παράπονα.

«J'ai souffert d'une forme charmante», λέγει, καὶ ὅλαι αἱ ὁμολογίαι του ὁμοιάζουν μὲ αὐτήν. Ἀκούσατε τον·

S'il n'était rien de bleu que le ciel et la mer
De blond que les épis, de rose que les roses,
S'il n'était de beauté qu'aux insensibles choses,
Le plaisir d'admirer ne serait point amer.
Mais avec l'océan, la campagne et l'éther,
Des formes d'un attrait dououreux sont écloses ;
Le charme des regards, des sourires, des poses,
Mord trop avant dans l'âme ô femme! il est trop cher.

Αἱ Solitudes, αἱ ὅποιαι ἐπηκολούθησαν τῷ 1869 καὶ τῶν ὅποιών καὶ μόνος ὁ τίτλος εἶνε ἐν παράπονον, περιέχουσι τὰς ἀγνοτέρας καὶ ὀραιοτέρας διατάξεις τῆς μελαγχολίας αὐτῆς.

Καὶ ὁ ποιητὴς ἀσμενίζει εἰς τὴν δδύνην θὰ
ἡδύνατο νὰ εἴπῃ ως ή Καρμοσύνη: «J'aime
mon mal». — Ἀγαπῶ τὸ πάθος μου.

Ο Γάλλος του Βιργιλίου είνε τοιοῦτος ἥδη.
Αἰσθάνεται τις ἀκούων αὐτὸν παραπονύμενον,
ὅτι είνε πλασμένος διὰ τὸ παρόπονον.

«Μή ἐπανέλθῃς Λύκορις· ὁ Γάλλος, ὁ δοποῖος
ἥξενδει τόσῳ καλὰ νὰ ϑρηγῇ τὴν ἀπουσίαν σου,
θὰ ἔχανε κάπτι μειδιῶν ἐν τῇ ἀγκάλῃ σου. Ὁ
Γάλλος ἔχει καμάτους καὶ ἐκλύσεις αἱ δοποῖαι δὲν
συμφωνοῦν ἢ μὲ τὴν μόνωσιν».

Είδον πρό τινων ήμερῶν, ἐντὸς βιβλιοπω-
λείουν, γυναικα ἢ δποιά ἔξέλεγε βιβλία ποιήσεων.
Ἐλάμβανε τοὺς τόμους διὰ τοῦ ἀκρου τῶν δακτύ-
λων μετὰ τῆς πλέον χαριτωμένης περιφρονή-
σεως. Ἡτο, ὡς ἡδυνήθην νὰ κρίνω, Παροισινὴ
πολὺ δύσκολος καὶ πολὺ ἀπογοητευμένη, γευ-
θεῖσα, δᾶς δ Ἐκκλησιαστής, τῆς οὐσίας τῶν πάν-
των. Εἶχεν ἥδη ἀπορρίψῃ πολλὴν ποίησιν, δταν
τῇ προσέφερον ἐν βιβλίον τοῦ Συλλ - Προδώμ.
Ἀνεξωγονήθη πάραντα καὶ εἶπε, διὰ φωνῆς
Θωπευτικῆς:

— Ἀ! μάλιστα! αὐτὸν τὸν ἀγαπῶ διότι εἶνε
ἄδορωστος.

Καὶ εὑρίσκω ἐνίστε, πράγματι, εἰς τὸ ἔργον τοῦ Συλλύ - Προδώμ, ἀδηλόν τι τὸ καταβεβλημένον, τὸ λυπημένον, τὸ λεπτὸν καὶ τὸ θελκτι-

κὸν τὸ δρόπιον εἶνε Ἰδιον ἀρρώστου καὶ τὸ δρόπιον ἀπεισύρει τὴν συμπάθειαν. Αὕτως ὁ δρόπιος εἶπε.

Certes, le rire est beau comme la joie est belle,
Quand il est innocent et candide comme elle.

δὲν γελᾷ ποτέ. Ἐχει τὴν ἴδιαιτάτην διορατικότητα ἐκείνων οἱ δύοιοι κοιμῶνται κακῶς· συνδέονται μὲν ἄλλα τὰ δύοτα του μὲν ἀνθρώπου ἔμεναν

οει πολλακις τας ιοεας του με το μακρον εκεινο
πατταλλεπτον νημα το δποιον δεν έκτυπλισσει κανεις
η κατα τας νύκτας της αύπνιας τέλος επιδει-
κνει τηγ διηνεκη έκεινην ύπομονην την δποιαν
δεν ήμπορει κανεις ν^ο αποκτηση η εν τῷ κλειστῷ
και θερμαινομένῳ κοιτῶνι ἀπὸ τοῦ δποιον δ
ατρός μᾶς ἀπαγορεύει νὰ έξέλθωμεν. Ἀλλ' δ
ἄρρωστος αὐτὸς είνε στωϊκός είνε δ γλυκύτερος
ῶν στωϊκῶν, ἀλλ' είνε στωϊκός. Ιδέτε τὸ βιβλίον
ῶν Εργενες. Τὸ βιβλίον αὐτὸς είνε συλλογὴ^{οννέτων} συνειλεγμένων μετ^ο επιμελείας δπως
άναπαρασταθῶσιν αἱ διαδοχικαὶ καταστάσεις
ψυχῆς η δποιά, ἀφοῦ ὀνειροπόλησεν, ἀμφέβαλε,
ὑπέφερε, δχυροῦται ίσχυρῶς ἐντὸς ενρυτάτου
στωϊκισμοῦ η μᾶλλον ἐντὸς ηθικῆς φιλοσοφίας
η δποιά συνενοὶ τὸν Σενέκαν και τὸν Διδερό.

Ο ποιητής τῶν Δοκιμασιῶν ἔλκει τὴν καταγγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους τοῦ δεκάτου ὡργόδου αἰῶνος διὰ τῆς ἴδεας τὴν δποίαν ἐκφράζει καταπαύστως δτι τὸ πρώτιστον καθῆκον, ἥ πρωτίστη ἀρετὴ τοῦ ἀνθρώπου εἴνε νὰ εἴνε ὁφέλιμος.

Ομιλεῖ μετὰ σθένους περὶ τοῦ τί ὁφείλομεν
ἢς τὴν ἀνθρωπότητα, εἰς τὴν πατρίδα, εἰς τὸν
αυτὸν μας· ψέγει τὸν Μυσσόν ὅτι ἐλιποτάκτη-
τεν ἐκ τῆς Ἀγορᾶς καὶ παρημέλησε τὰ δημό-
σια συμφέροντα· καί, ὅταν πραγματεύεται περὶ
ὑπαίων καὶ περὶ καθηκόντων, προσλαμβάνει στί-
λον ἀκριβῆ, αὐστηρὸν καὶ τρόπον τινὰ διδακτικόν.

Ως ἀπόγονος τοῦ Ῥουσσώ καὶ τῆς Κυρίας
Ρολάνδου, καταδιώκεται καὶ οἰστρηλατεῖται ἀπὸ
οὓς μεγάλους πολίτας τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς
Ρώμης. Τὸ ίδεῶδες του εἶνε τὸ τοῦ Ἀνδρέου
Κενιέρου.

J'aurais, jeune Romain, au Sénat, aux combats,
Usé pour la patrie et ma voix et mon bras,
J'aurais su, finissant comme j'avais vécu,
Sur les bords africains, défait et non vaincu,
Fils de la liberté, parmi ses funérailles,
D'un poignard vertueux déchirer mes entrailles.

* * *

ἐν παρόδῳ, διὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς γερμανικῆς ἐπιδομῆς δὲ Συλλύ - Προδώμ, ἥδη πάσχων, ἐθεάθη φέρων ἐπὶ τῶν ὅμων του τὸν σάλπικον καὶ τὸ τουφέκιον τῶν ἐθιλοντῶν καὶ συμμιօρφώνων οὕτω τὴν ζωὴν του μὲ τὸ ἔργον του τὸ ποιητικόν;

Μετά τὴν ἔκστρατείαν αὐτὴν ἔγραψε σοννέτα καὶ ἄλλας ποιήσεις πρὸς τιμὴν τῆς ἡττημένης πατρίδος του. Ἐνεστάλαξεν εἰς αὐτὰ τὸν τόνον ἀρρενωπῆς ἀγάπης ἐπεξέτεινε, χωρὶς νῦν ἀφῆσῃ τίποτε νὰ καθῇ ἐξ αὐτοῦ, τὸ αἰσθητὸν τῆς πατρίδος, ἀναμιγγνύων μετ' αὐτοῦ τὸ αἰσθητὸν τῆς φύσεως καὶ τὸ αἰσθητὸν τῆς ἀνθρωπότητος. Ποίημα ἐπί-
καιρον καὶ ἐπιτυχές, φρονῶ, καθδ' ἦν ὅραν ἡ Γαλλία ἔθαπτε τοὺς νεκρούς της, εἶνε ἐκεῖνο καθδ' ὃ δι ποιητῆς παρουσιάζει τὰ νεαρὰ ζεύγη κατὰ τὸ ἔαρ, διερχόμενα ἀναμέσου τῶν τάφων. Κατώρθωσε νὰ μὴ χάσῃ ἐν τῷ ἀγῶνι τίποτε ἀπὸ τὴν νοήμονα γλυκυτήτα του καὶ ἀπὸ τὰς εὐρείας του συμπαθείας.

Je tiens de ma patrie un cœur qui la déborde.
Et plus je suis Français, plus je me sens humain.

Προσέφυγε καὶ πάλιν εἰς τὰς γαληνιαίας σφαίρας τῆς φιλοσοφίας καὶ ἔγραψε τὸ ποίημα τῶν Destins, τὸ διποίον ἐννοεῖ νὰ εἶνε ἡ ἀπάντησις εἰς τὰς ἐρωτήσεις τὰς δύοις οἱ ἀνθρώποι διετύπωσαν ἐν παντὶ χρόνῳ μετ' ἀγωνίας καὶ κάταπλήξεως. Διατί ὑπάρχει τὸ πονηρόν; Πόθεν προέρχεται; Τί ἔχειάζετο; Τὸ συμπέρασμα τοῦ ποιήματος εἶνε συνετὸν καὶ δύοιον ἔπειτε νὰ τὸ ἀναμένῃ τις ἀπὸ πνεῦμα σκεπτικόν. Ἰδοὺ αὐτὸν ἐν συνόψει. Δὲν ὑπάρχει οὔτε ἀγαθόν, οὔτε πονηρὸν ἐν τῇ φύσει. Ἡ δικαιοσύνη μόνη εἶνε αἰτία τῆς ὑπάρξεως τοῦ πονηροῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἡ δικαιοσύνη εἶνε ἐπίνοια καθαρῶς ἀνθρωπίνη. Ἀλλ᾽ ἂς μὴ γογγύζωμεν παραπολύ ἄνευ τοῦ πονηροῦ, τὸ ἀγαθὸν εἶνε ἀκατανόητον πρέπει νὰ ὑπάρχουν τέρατα διὰ νὰ ὑπάρχουν ἥρωες, καὶ διάνατος εἶνε ἀναγκαῖος εἰς τὸν ἔρωτα.

‘Ο ποιητής συνέλεξε, τῷ 1875, πᾶν διάποτα τῶν Μονώσεων, είχε σπείρη τῆδε κακεῖσε εἰς στροφὰς κατανυκτικὰς ἢ χαιριέσσας, καὶ ὀνόμασε

ὴν συλλογὴν αὐτὴν Vaines Tendresses· ἀκούειν
αι ἐν αὐτῇ ἡ ἡχὴ τῶν Stances et Poèmes
καὶ τῶν Μονώσεων· εἶνε ἡ αὐτὴ ἡρεμος καὶ
πέκουσα λύπη, ἡ αὐτὴ εὔσπλαγχνία πρὸς πᾶν
τι πάσχει. Ἀλλ' εὑρίσκω ἐν αὐτῇ ἐπίσης, εἰδού-
σαι φριδίῳ διαφέρειν μέγαν, μικρὰς εἰκόνας, εἰδύλλια
ια σύγχρονα τὰ διποῖα θ' ἀπήτουν σχέδιον στα-
τερώτερον καὶ ξωρότερα τὰ χρώματα. Ἐνυπάρ-
ει, εἰς τὸ βιβλίον αὐτό, ποίημα ἐπὶ τοῦ θα-
άτου τὸ διποῖον συνενοī τὴν εὐγλωττίαν τοῦ
πιλσθήματος μὲ τὴν τοῦ λογικοῦ. Ἡ δόδυνη
τεοιβάλλεται ἐν αὐτῇ δλην τὴν εὐγένειαν τῆς
πειψεως.

Τὸ ποίημα τῆς Δικαιοσύνης εἶνε δὲ ἐντονώτερος ἀγὼν τῆς διανοίας αὐτῆς ἐν τῇ ποιητικῇ κωφράσει τῶν ἀργοημένων ἰδεῶν· δὲ Συλλ.-Προυτῷον κατεδίκασε τὸ βιβλίον αὐτό. Διαμαρτύρονται κατὰ τῆς τόσης αὐστηρότητος. Θαυμαστὴν ἄλληλουχίαν ἰδεῶν, γλῶσσα λεπτὴ καὶ πυκνή, ἐπίσημος εὐγλωττίας κατανυκτικῆς καὶ βαθείας πάντας αὗτα δὲν ἀποτελοῦσι βέβαια ἔργον ἀξιοθρήνησιν. Ἀλλὰ θ' ἀναγνωρίσω μετὰ τοῦ ποιητοῦ διττὸν δόδος εἴνεται ἐπικίνδυνος. Αἱ ἐπιστημονικαὶ ἰδέαι τούτην πάντας σύνανται, βεβαίως, νὰ ἐκφράζωνται εἰς στίχους ἄλλα ὑπὸ τὸν δόρον νὰ μεταμορφωθοῦνται ἐν αὐτῷ σύντοφτοι τῷ βάθει αὐτῶν καὶ ή οὐσίᾳ αὐτῶν ν' ἀποβαίνῃ ποιητικῇ. Τότε, ἀλλὰ μόνον τότε, δὲ στίχοι δὲ εἴνεται δι' αὐτὰς περιβλῆμα φυσικόν, δημοιον μεταβολούς λεπτοὺς ἐκείνους πέπλους οἵ διοῖοι ἀπλούσιοι εἰνοὶ ἐπὶ ἀρχαῖον ἀγάλματος ἀφίνονται νὰ φαίνωνται αἱ γραμμαὶ ἐν δηλητῶν τῇ ὁραιότητι

Πνευματικός καὶ αἱσθηματικός, τοιοῦτος ὑπῆρχεν ἐν δὲ δύλιοις, δι ποιητὴς αὐτός. Τὸ ἔργον αὐτοῦ ταρά τινας ἀδυναμίας καὶ λιποψυχίας, μαρτυρεῖ αμπρὰν ἐνεργητικότητα· μᾶς διεγέρει ἵνα αἰσθανώμεθα καὶ ἵνα σκεπτώμεθα.

⁷Ἐνθυμοῦμαι τὴν τόσῳ βαθεῖαν καὶ τόσῳ
τοιβαρὸν ἔησιν τὴν δποίαν ή ἀρχαιότης ἀπέδιδε

— Βαρύνεται κανεὶς ἐπὶ τέλους τὰ πάντα, πλὴν
οὐ νὰ κατανοῇ.

— Κάμεδι θέλεις, ἀποκρίθη διάπατερ Λορέντζος.
Καὶ ἔκλεισε τὸ μνῆμα καὶ μπήκε μὲ τὸν ἀκόλουθόν του στὴν ἐκκλησία. Εἶχε ἔνημερώσει πιά.
Οἱ ξναὶ ἀπὸ τοὺς φύλακας ἐπῆγε ἀμέσως νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν οἰκογένεια τῶν Καπουλέττων.
Γνώριζαν τὴν φυλία τοῦ πάτερ Λορέντζου καὶ τοῦ Ρωμαίου, καὶ γλήγορα ἔκεινηςαν νὰ παρακαλέσουν τὸν αὐθέντην νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν καλόγερο — καὶ μὲ βασανιστήρια στὴν ἀνάγκη — τί ἔκανε ἔκεινη τὴν ὥρα μέσα στὸ μνῆμα.

Ἐκεῖνος ἔβαλε φύλακας μὴν τύχη καὶ φύγη διάπατερ Λορέντζος καὶ τὸν ἔκαλεσε στὸ παλάτι του.

«Τί ἦθελες, πάτερ, τόσο πρωῒ μέσα στὸ μνῆμα τῶν Καπουλέττων; Πές το, γιατὶ μὲ κάθε τρόπο πρέπει νὰ τὸ μάθω.

— Αὐθέντα, ἀπεκρίθηκε δι μοναχός, θὰ σου τὸ εἰπὼν πολὺ εὐχαρίστως. «Οταν ἔξουσε, ἔρχοτανε σ' ἐμένα νὰ ἔξομοιογήθῃ ἡ κόρη του μεσσέρος Ἀντώνιο, ποὺ τόσο παράδοξα· πένθανε προχθές. Τὴν ἀγαποῦσα πολὺ σὰν πνευματική μου κόρη. Κ' ἐπειδὴ δὲν ἡμπόρεσα νὰ πάω στὴν κηδεία της, ἐπῆγα νὰ διαβάσω τὶς εὐχές, ποὺ πρέπει νὰ πωθοῦν ἐννέα φορὲς γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ πουργατόριο. Λίγοι γνωρίζουν ἡ καταλαβαίνουν αὐτὰ τὰ πράγματα. Γι' αὐτὸν οἱ ἀνόρτοι νομίζουν διτὴν ἐπῆγα νὰ πάρω τὰ στολίδια τῶν νεκρῶν. Δὲν ἡξέρω δὲν ἡμαι ληστής γιὰ νὰ κάμω μιὰ τέτοια πρᾶξι. Τὸ ράσο μου μου ἀρκεῖ δπως περιφρονῶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου, ἀκόμα περισσότερο τὰ φορέματα τῶν νεκρῶν. Πολὺ κακά ἔκαμαν ἔκεινοι ποὺ μὲ κατηγόρησαν.

Ο αὐθέντης ἐπίστεψε τὸν καλόγερο. Οἱ ἄλλοι δμως καλόγεροι ποὺ ἤθελαν τὸ κακό του, σκέψθηκαν εἰς τὸ μεταξὺ ν' ἀνοίξουν τὸ μνῆμα,

ὅπου καὶ βρήκαν τὸ σῶμα τοῦ Ρωμαίου. Πρὸν φύγη διάπατερ Λορέντζος. Ἡλθαν οἱ καλόγεροι καὶ διηγήθηκαν διτὴν τάφῳ τῶν Καπουλέττων, ὅπου εἶχαν βρῆ τὸν πάτερ Λορέντζο, ἡτον νεκρὸς δι Ρωμαίος Μοντέκος. Κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ καὶ ἤθελαν νὰ μάθουν τὴν ἀλήθεια.

Ο πάτερ Λορέντζος εἶδε πῶς ἦταν ἀδύνατον νὰ κρύψῃ τὸ μυστικό. Γονάτισε ἐμπρὸς στὸν αὐθέντη καὶ εἶπε:

«Συγχώησε με, αὐθέντα μου, ἀν ἔκρυψα τὴν ἀλήθεια. Δὲν τὸ ἔκαμα μὲ κανένα κακὸ σκοπό· ἡθέλησα νὰ φυλάξω τὴν ὑπόσχεσι ποὺ ἔδωκα σὲ δύο δυστυχισμένους.

Καὶ ἐμπρὸς σὲ δίους ἀναγκάσθηκε νὰ διηγῇ δὴ τὴν ἴστορία δπως εἶχε γείνη.

Τότε δι Βαρθολομαῖος Ντάλλα-Σκάλα τόσο συγκινήθηκε ποὺ μόλις κρατοῦσε τὰ δάκρυα, καὶ ἀπὸ συμπάθεια στοὺς δύο αὐτὸὺς δυστυχισμένους ἡθέλησε νὰ ἰδῃ τὰ σώματά των. Καὶ τότε διέταξε νὰ τὰ μεταφέρουν στὸ Σάν-Φραντζέσκο.

Ἐκεῖ ἦρθαν καὶ οἱ γονεῖς των. Καὶ διάνατος τῶν παιδιῶν τους ἐνίκησε τὸ μῆσος των καὶ φιλιώθηκαν.

«Ἐτοι τελείωσε ἡ μεγάλη αὐτὴ ἔχθρα, διποὺ οὔτε παρακλήσεις, οὔτε φοβέρες, οὔτε σκοτωμοί, οὔτε δικαιοδότης εἶχαν μπορέσει νὰ τὴν σβήσουν. Ο θάνατος τῶν δύο ἔραστῶν τὸ κατώρθωσε.

Ἐνα δραϊδιο μνημεῖο ἔστησαν διποὺ μιὰ ἐπιγραφὴ ἔλεγε τὴν αἰτία τῶν δύο θανάτων. «Ἐδῶ ἔθαψαν οἱ γονεῖς καὶ δὴ ἡ πολιτεία τοὺς δύο αγαπημένους.

Αὐτὸν ἦτον τὸ τέλος τῆς ἀγάπης τοῦ Ρωμαίου καὶ τῆς Ζουλιέττας δπως σᾶς τὴν διηγήθηκα καὶ δπως τὴν ἀκουσα κ' ἐγώ νὰ τὴν διηγοῦνται.

[Μετάφρ. Κ. Μ.]

LUIGI DA PORTO

ΡΑΧΗΛ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ ΑΠΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΗΣ

Τῇ 3 Ιανουαρίου (ξ. ν.) 1858 τὸ Γαλλικὸν Θέατρον ὑφίστατο τὸ σκληρότερον πένθος τὸ διποὺ ἔπληξεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Τάλμα: ἔχανε τὴν Ραχήλ.

Ἐκεῖνη ἡ δποία ἦτο περιωρισμένον νὰ γίνῃ ἡ κατ' ἔσχογή μεγάλη τραγωδὸς τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, γεννηθεῖσα τῷ 1821 ἀπὸ γονεῖς ισραηλίτας καὶ ἔδουσα μετὰ δέκα ἔτη εἰς τὰς δόδον τῆς Λυών, εἰδεν ἔστητην ἐκ τῆς ἀθλιότητος καὶ τῆς ἀφανείας ὅδηγουμένην εἰς τὴν δόδον τῆς δόξης ἀκριβῶς χάρις εἰς τὸ ἄσμα τῆς αὐτὸν τὸ

διποὺ ἔτυχε ν' ἀκούσῃ δι Κορόν. Ἀλλ' εἰς Παρισίους διποὺ ὀδηγήθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ διποὺ ἡ τέως Ἐλίζα Φελιξ μετωνομάσθη Ραχήλ, διλύγα ἡκουσε μαθήματα φωνητικῆς μουσικῆς ἡ τόσα ὑποσχομένη φωνή της, δὲν ἐτήρησε τὰς ὑποσχέσεις της, καὶ ἡ νεαρωτάτη μαθήταια καταλιποῦσα διὰ τοῦτο τὰς μουσικὰς ἀσκήσεις ἐπεδόθη εἰς τὴν δραματικὴν τέχνην παρὰ τινὶ Όλαίρ, παλαιμάχῳ ἡθοποιῷ, δι δποίος τότε ἡτο δραματικὸς διδάσκαλος ἀλλὰ καὶ θιασάρχης. Εἰς τὸ θέατρον του ἐπέδειξεν ἡ Ραχήλ τὰ πρῶτα τῆς δραμα-

Η ΡΑΧΗΛ — ΥΠΟ ΡΑΝΝΧΑΪ

τικὰ χαρίσματα καὶ ἤδη ἡ φήμη τῆς ηὐρύνετο καὶ τὰ εἰσιτήρια καθίσταντο περιζήτητα δσάκις τὸ δνομά της ἐφέρετο ἐπὶ τὸ προγράμματος.

Ἡ ἀδύνατη καὶ πενιχρὰ κόρη εἶχεν ὑφος ἐπιβλητικόν, τὸ βάδισμα της, τὸ παράστημα ἡσαν δλως ἰδιαίζοντα· ἐμάντενες παρὸ αὐτῇ τὴν γεννωμένην μεγαλοφυΐαν. Καὶ δι' αὐτό, μαντικώτατα ἡ δεσποινὶς Μάρος, πρὸς τοὺς ἀντιπροβάλλοντας εἰς αὐτὴν τὸ μικρόσωμον τῆς νεαρᾶς τραγωδοῦ, εἶπε: «Rachel grandira».

***

Ἡ Ραχήλ δὲν ἐβράδυνε οὕτω, καὶ ἦτο τότε δεκαπενταέτις, νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν Δραματικὴν Σχολὴν τοῦ ζείου. Τὴν 12 Ιουνίου 1837 ἔδρεπε τὰς πρώτας τῆς δάφνας ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ Γαλλικοῦ Θέατρου παίζουσα τὸ πρόσωπον τῆς Καμίλλης εἰς τὸ «Οράτιον». Διὰ τοὺς τακτικὸν δαμάνας τοῦ θεάτρου αὐτοῦ ἡ πρώτη αὐτὴ ἐμφάνισης δὲν ἦτο τὶ σύνηθες. Ενδίσκοντο ἐνώπιον κόρης μικροσώμου καὶ λιγνῆς, μετρίως εὐειδοῦς, μὲ προέχοντα τὰ μῆλα τῶν παρειῶν, μὲ πώγωνα πολὺ λεπτόν, μὲ μέτωπον παραδόξως κυρτόν· ἀλλὰ κάτω ἀπὸ τὸ μέτωπον αὐτό, ἡκτινοβόλουν δύο δφθαλμοί, τώρα διάπυροι ὡς ἡ δοργή, τώρα βαθεῖς ὡς ἡ σκέψις. Ὁ λαιμὸς Ισχύς καὶ μαυρειδεὸς ὑψωνε τὴν κεφαλὴν μὲ θαυμαστὴν ἀξιοπρέπειαν· οἱ λεπτοὶ βραχίονες διέγραφον καταπίπτοντες δύο χαριέσσας γραμμάς, καὶ δταν ἐβάδιζε, κίνησις ἰδιαίζουσα τῶν δμων ἐσημείωνε τρόπον τινὰ τὸν δυνθμὸν τῶν βημάτων τῆς. Ἡ φωνή της ἦτο βαρεῖα καὶ ὑπόβραχης, ἀλλὰ ὑπόβραχης ἀπὸ τὸν ἐνδύμυχον πινετόν. Οσφδήποτε ἀτάραχος καὶ ἀν ἐφαίνετο, ἔξεργυγετο πῦρ, τὸ δποὶον μετεδίδετο εἰς δλον

τὸ ἀκροατήριον. Ἀλλως τε καμία προσπάθεια, καμία ὑπέρμετρος ἐκδήλωσις. Ἡ Ραχήλ δὲν εἶχεν ἡ νὰ ὀμιλῇ. Ἡ φωνή της διερμήνευε τελείως τὰ αἰσθήματα τοῦ προσώπου τὸ δποὶον ὑπεδύετο καὶ προσέδιδεν εἰς αὐτὰ τὸν τόνον τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ζωῆς.

***

Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀρτιφανοῦς τραγωδοῦ ἔγεινε κατ' ἀρχὰς εἰς τὰ παρασκήνια τοῦ Γαλλικοῦ Θέατρου, εἰς τὴν αὐθουσαν τῶν Ηθοποιῶν καὶ εἰς τὴν πλατεῖαν. Ὁ τύπος ἀνεμίχθη βραδύτερον, καὶ δι Ιούλιος Ζανέν, πρῶτος εἰς τὴν ἐπιφύλλιδα τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων» τῆς 10 Σεπτεμβρίου 1838 ἔξυμνησε μὲ ὑφος πομπῶδες τὴν νέαν ἐρμηνεύτριαν τοῦ Κορνηλίου καὶ τοῦ Ραχίνα. Μετ' οὐ πολὺ αἰ διθουσαι τὸ πρόστιμον τοῦ Αγίου Γερμανοῦ ἐδέχθησαν καὶ ἔχειροκότηραν τὴν νεαρὰν τραγωδόν. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν διεδόθη ἡ φήμη διτὴν ἡ Ραχήλ δὲν θαρρεύειρην μεγαλοφυΐαν. Καὶ δι' αὐτό, μαντικώτατα ἡ δεσποινὶς Μάρος, πρὸς τοὺς ἀντιπροβάλλοντας εἰς αὐτὴν τὸ μικρόσωμον τῆς νεαρᾶς τραγωδοῦ, εἶπε: «Rachel grandira».

Rome? Uniquement objet de mon ressentiment.

«Οχι τὴν τραγωδίαν, ἀλλὰ τὴν Ραχήλ ἡρκοῦντο. Ωμίλει, καὶ δλον τὸ ἀκροατήριον ἐφρισσεν εἰς τὰς ἐλαχίστας ἀποχρώσεις τῆς ἀπαγγελίας τῆς. «Ποῖος δὲν ἐνθυμεῖται, γράφει δι Παῦλος δὲ Σαΐν· Βικτώρ τὴν παράδοξον ἀντίθεσιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς νέρας τὴν δποίαν παρουσίαζεν ἐκάστη τῶν παραστάσεων τῆς τραγωδοῦ; »Ἐν δσῳ ἦτο ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἡ τραγωδία προέβατεν, ἔζη, συνεκύνει, ἐνεθουσίαζε τὰ πλήθη· εὐθὺς ὡς κατέλειπεν αὐτήν, ἡ μαρμαρίνη παγερότης ἡ καταχεομένη ἀπὸ τοῦ θόλου τῶν νεκροπόλεων κατελάμβανε πάλιν τὸ δράμα καὶ τὰ πρόσωπα αὐτοῦ».

Ἐγκαυχώμενον διὰ τὴν Ραχήλ, τὸ Γαλλικὸν Θέατρον τῇ ἐδώρησε διάδημα χρυσοῦν, διάδημα βασιλικὸν ἐπὶ τοῦ δποὶον ἔχαράχθησαν αἱ λέξεις. «Τῇ Δεσποινίδι Ραχήλ τὸ Γαλλικὸν Θέατρον».

Τὸ ἀκόλουθον ἔτος κατὰ τὴν πρώτην περιοδείαν τὴν ὅποιαν ἔκαμεν εἰς τὸ Λονδῖνον, ἡ νεαρὰ τραγῳδὸς ἐξήγειρεν ἐκεῖ τὸν αὐτὸν ἐνθουσιασμόν. Ἡ Ἀναστα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τῇ ἐδώρησεν ἐν βραχιόλι μὲ τὰς ἔξης λέξεις ἀποτελούμενας ἀπὸ πολυτίμους λίθους. «Βικτωρία Ἀναστα, τῇ Ραχῆλ».

***

Ἐνθαρρυνομένη ἀπὸ τὰς τόσας ἐκδηλώσεις θαυμασμοῦ, ἡ ἐρμηνεύτρια τῆς Ἐρμιόνης ἡμέλησε νὰ ὑποδυθῇ τὸ δυσχερέστερα πρόσωπα τῆς τραγικῆς σκηνῆς. Υπεδύθη οὕτω τὸ πρόσωπον τῆς Παυλίνας ἐν τῷ «Πολυεύκτῳ» καὶ τὸ τῆς Φαιδρᾶς τῇ 21 Ἰανουαρίου 1843. Ἐκάστη νέα διαπλασίς ὁλού ἐφαίνετο ἐπαυξάνουσα τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ κοινοῦ. Ἡ κυρία δὲ Ζιραρδὲν εἶχε γράψῃ ἐπίτηδες διὰ τὴν Ραχῆλ τὴν «Ιουδίθ» της ἀλλ' ἡ Ραχῆλ ἐφοβεῖτο μήπως ἐκθέσῃ τὴν φήμην τῆς καὶ δὲν ἥθελε νὰ ὁψοκινδυνεύσῃ μὲ νέον ἔργον· ἡ προτίμησίς της ὑπῆρξε πάντοτε ὑπὲρ τῆς ἐπαναλήψεως ἔργων παλαιῶν. Ἔπαιξεν ἐν τούτοις, μετὰ ὅχι διάλογους ἐνδοιασμούς, εἰς πολλὰ νέα. Οὕτως εἰς τὸ Γαλλικὸν Θέατρον ἐπαιξεν ἐν δῶρῳ εἰς τεσσαράκοντα ἔργα· ἀλλὰ μεταξὺ τούτων ὑπῆρξαν πολλοὶ δόλοι τοὺς ὅποιους ἐδοκίμασε καὶ σχεδὸν εὐθὺς ἐγκατέλειψεν. Ἀλλως τε ἡ Ραχῆλ δὲν ἐπετύχανε ποτὲ τελείως ἀπὸ τὴν πρώτην παράστασιν.

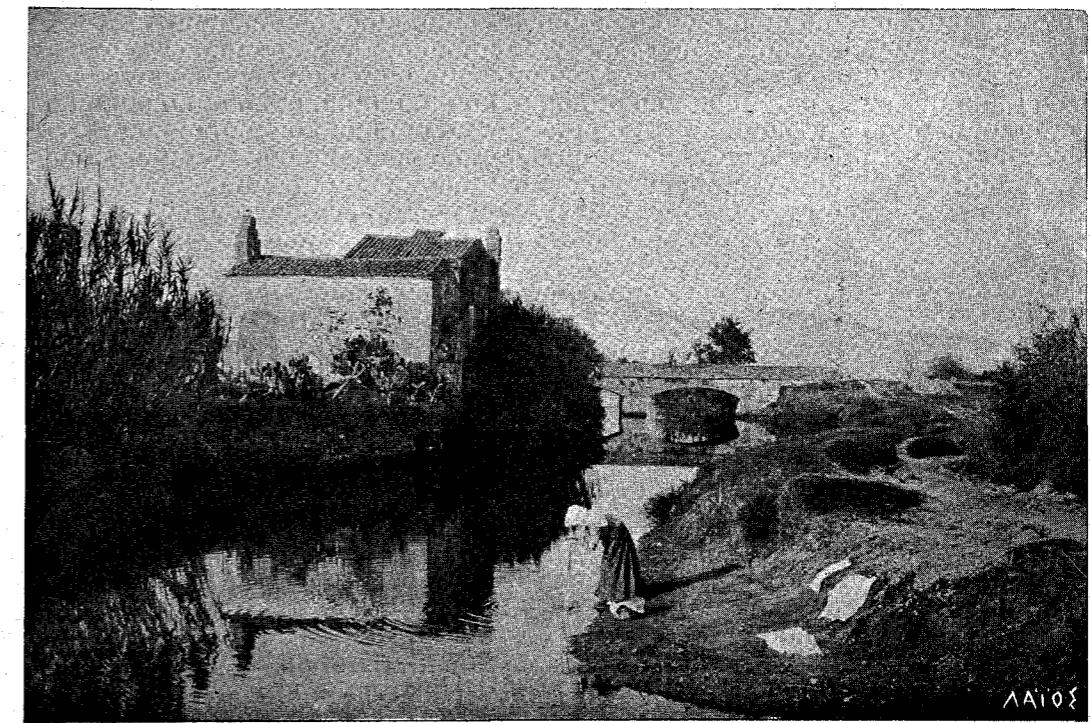
Ἐδεικνύετο διστακτική, ἐφερτική, δειλὴ καὶ ἀπίλπιζεν οὕτω τὸν συγγραφεῖς. Μάλιστα σχεδὸν ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἐπανάληψιν τῆς Madoiselle de Belle-Isle καὶ εἰς τὴν τοῦ «Ἀγγέλου» καθ' ἣν ἔχουσα παρ' αὐτῇ τὴν ἀδελφήν τῆς Ρεβέκαν εἰς τὸν δόλον τῆς Αἰκατερίνης Μπραγγαδίνη, σχεδὸν ἐπεσκιάσθη ἀπὸ αὐτήν. Ἡ Ραχῆλ εἶχε κατ' ἄρχας δεχθῆ τὸν δόλον τῆς Μηδείας, τὸν ὅποιον ἔγραψε δι' αὐτήν ὁ Λεγγούντε· ἀλλὰ κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν δοκιμῶν, εἴτε διότι κατετάραξεν αὐτήν ὑπεριμέτρως ὁ θάνατος τῆς ἀδελφῆς τῆς ἡ δόπια ἐπρόκειτο νὰ συμμετάσχῃ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἔργου, εἴτε διότι, ὡς ἡ ἴδια ἴσχυρῶς, τὸ τάλαντον αὐτῆς ἐστερεῖτο τῆς μητρικῆς χορδῆς, ἥρηκήθη νὰ παίξῃ.

***

Πρέπει νὰ εἴπωμεν ἐπίσης ὅτι αἱ προκαταλήψεις τοῦ ἔξαιρέτου διδασκάλου αὐτῆς Σαμψών κατὰ τοῦ νεωτέρου δραματολογίου δὲν ἤσαν ξέναι

πρὸς τὰς ἀρνήσεις αὐτᾶς. Ὁ Σαμψών διετήρησε μέχρι τέλους, παρὰ τὰς παροδικὰς διαστάσεις, μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς διασήμου μαθητρίας του· ἔσχεν, οὗτος εἰτεῖν, τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἰδυνσιν, καὶ ἡ ἀληλογραφία των ἡ συνεχής, καίτοι ἐβλέποντο καθημερινῶς, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Ραχῆλ εἶχε πάντοτε ἀνάγκην τοῦ διδασκάλου τῆς διὰ νὰ αἰσθανθῇ καὶ κατανοήσῃ ἐναὶ ὁλον καὶ διὰ νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν ἀξίαν του. Μέχρι ποίου βαθμοῦ ὁφείλεται εἰς τὸν Σαμψών ἡ μεγαλοφυΐα τῆς Ραχῆλ; Ἰδοὺ ξήτημα λεπτὸν οὐδὲ λύσις ἐν τούτοις δίδεται ἀπὸ αὐτὰ τὰ χεύλη τῆς Ραχῆλ, ὡς κραυγὴ θαυμασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν διδασκάλον τῆς. Ἡτο εἰκοσιεξάετις. Ἄδηλον ποία αἰτία ἐπέφερε ὁ ἡῆξιν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Σαμψών. Ἔνας φίλος τῆς τὴν ἐπισκέπτεται καὶ τὴν εὐρίσκει θρηνοῦσαν. «Ἐχασα τὸ πᾶν, ἀναφωνεῖ αὐτῇ, χάνουσα τὸν Σαμψών· θ' ἀποθάνω, θὰ ἐγκαταλείψω τὸ θέατρον! Εἶμαι ἐντελῶς ἀνίκανος χωρὶς αὐτόν! — Πῶς, ἐντελῶς ἀνίκανος χωρὶς αὐτόν! Καὶ ἡ μεγαλοφυΐα Σας; — Ἡ μεγαλοφυΐα μου! Ἡ μεγαλοφυΐα μου!.. Ναί, αἰσθάνομαι ὅτι ἐγεννήθην διὰ ν' ἀνέλθω πολὺ ὑψηλά, ἀλλὰ δὲν ἡμπορῶ ν' ἀνέλθω μόνη. Εὑρίσκω πολὺ καλὰ μερικὰς μεμονωμένας ἐκδηλώσεις, μερικοὺς φθόγγους πλήρεις πάθους, μερικοὺς τόνους ἀληθινούς, ἀλλὰ τὸ σύνολον ἐνος ὁλού μὲ τρομακεῖ. Ὁ Σαμψών μὲ τὸ τόσῳ φαεινὸν πνεῦμα του, μὲ καθωδήγει χωρὶς ποτὲ νὰ μὲ δεσμεύῃ, μοῦ ἔδιδεν ἵδεας αἱ ὅποιαι μοῦ ἔδιδαν ἀλλὰς ἵδεας. Μακράν του, πάλιν μετ' αὐτοῦ εἰργαζόμην. Ἔπανελάμβανον μέσα μου δλα δσα μοῦ εἶχεν εἰπῆ, καὶ τὸ ἐσπέρας ἐπάνω εἰς τὴν σκηνήν, οἱ τόνοι αὐτοῦ μοῦ ἐπανύρχοντο εἰς τὴν μνήμην, καὶ τὸν ἐμμονύμην κατὰ ἴδιον μου τρόπον, ὡς δι' ἐμπνεύσεως». Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ ἐξήγησις, ὡς γράφει κάποιον ὁ Λεγκουβέ, τῆς μυστηριώδους καὶ μοναδικῆς ταύτης ἐν τῇ ιστορίᾳ τῆς Τέχνης ἐνώσεως διδασκάλου καὶ μαθητρίας μυοῦντος καὶ μυούμενης.

Βεβαίως πολὺ τυφλοὶ καὶ πολὺ ἀχάριστοι θὰ ἤσαν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι θὰ ἥθελον νὰ ἴδουν ἐν τῇ θαυμαστῇ ταύτῃ καλλιτέχνιδι, ἀπλῆν μόνον ἦχῳ τοῦ διδασκάλου της. Ἡ ἀπόδειξις τοῦ ἐναντίου εἴνει ἀπλουστάτη. Ἐνεφύσησε τοὺς τόνους αὐτοῦ καὶ τὰς προθέσεις εἰς πλείστας ἀλλας, ἀλλὰ μόνην αὐτήν παρήγαγεν δμοίαν μὲ αὐτήν. Ὁχι, δὲ Σαμψών δὲν ἐδημιούργησε τὴν δεσποινίδα

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — Ο ΠΟΤΑΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΦΟΤΟΓΡ. ΜΑΡΙΟΥ ΦΑΡΡΟΥΓΓΙΑ

Ραχῆλ, ἀλλὰ τὴν ἐπεκάλεσε· δὲν τῆς ἔδωσε τὰς πτέρυγάς της, ἀλλὰ διήνοιξε πρὸ αὐτῶν τὸ διάστημα. Δὲν εἶχεν αὐτῇ ἀνάγκην αὐτοῦ διὰ νὰ γίνη καλλιτέχνις πρώτης γραμμῆς· ἀνευ αὐτοῦ θὰ ἦτο ἴσως ὑπερέρα τῶν Δορβάλ, Δεκλέ, Ζώρζ, ἀλλὰ δὲν θὰ ἦτο Ραχῆλ. Ἡ φύσις τὴν ἐπλασε μεγάλην τραγῳδόν δὲ Σαμψών τὴν διέπλασε Μοῦσαν.

***

Τῷ 1855 ἡ Ραχῆλ ἔκαμε τὴν πολυνθρύλητον εἰς Ἀμερικὴν περιοδείαν της, τῆς ὅποιας ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξεν δλως σχετική, διότι οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν τὴν ἴννόσουν. «Ο, τι κάμνει περισσοτέραν ἐντύπωσιν παρ' ἡμῖν, ἔγραφεν δὲ Μπωβαλλέ, ἡ λαμπρά της ἀπαγγελία, ἡ ἐκφραστικότης τῆς φυσιογνωμίας, αἱ θαυμασταὶ τῆς κινήσεις, δλα αὐτὰ ἐπέρασαν σχεδὸν ἀπαραίητα. Τὰ μόνα μέρη τὰ ὅποια διήγειραν ἀληθεῖς ἐπευφημίας ὑπῆρξαν τὰ θερμὰ μέρη, αἱ σκηναὶ δράσεως κατὰ τὰς ὅποιας τὸ βάδισμα καθίσταται ζωηρότερον, αἱ κινήσεις ἐμπικρώτεραι, κατὰ τὰς ὅποιας ἡ φωνὴ ἀφίνει τὴν συνήθη διαπασῶν.

Ἡ Ραχῆλ ἐπανῆλθεν ἐν σπουδῇ καὶ ἀπε-

σύρθη εἰς τὴν ἐν Μελὰν οἰκίαν της. Ἐσκόπευε νὰ διαφύλαξει κατὰ τῆς Ριστόρι τὸ ἔδαφος τὸ ὅποιον αὐτῇ κατέκτησε κατὰ τὴν ἀπουσίαν της· ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ πυρετός δ ὅποιος διαρκῶς κατέκαιε τὸ αἷμα της τὸ εἶχεν ἐξαντλήσει, καὶ ἡ φθίσις, ἀμείλικτος πρὸς τὴν μεγαλοφυΐαν της, τὴν ἔφερε πρὸς τὸν τάφον. Μετέβη τότε εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν, ἀπηλπισμένη ὅτι ἀπέδηνησε χωρὶς νὰ δυνηθῇ ν' ἀναπτήσῃ σκηπτρὸν τὸ ὅποιον ἔξεψυγε τῆς χειρός της. Ὑπέκυψεν εἰς τὸ μοιραῖον τέλος ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα ἐπτὰ ἐτῶν.

Ἡ Ραχῆλ ὑπῆρξε μεγάλη τραγῳδὸς καθόσον παρεῖχεν δλην της τὴν ψυχὴν ἐν τῇ ἐρμηνεύσει τῶν δόλων της. Σχεδὸν πάντοτε δσάκις ὑπερένετο τὸ πρόσωπον τῆς Καμπύλης εἰς τὸν «Οράτιον», ἡ μεγάλη σκηνὴ τοῦ τέλους τῆς δ' πράξεως κατὰ τὴν διηγήσειν διαμαρτύρεται μὲ τόσην μανίαν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ της διὰ τὸν θάνατον τοῦ Κουρατίου, ἦτο δι' αὐτὴν ὁδυηρηὰ καὶ βαρύμοχθος δοκιμασία. Μετὰ τὸν τελευταῖον στῆχον.

«Ἐγὼ μόνη νὰ είμαι ἡ αἰτία καὶ ν' ἀποθάνω ἀπὸ εὐχαρίστησιν».

τὰς γραμμάς. Καὶ ἀμέσως συνεστήθη ἐπιτροπὴ διὰ νὰ προκαλέσῃ ἐράνους καὶ νὰ διοργανώσῃ τὰς ἑορτὰς.

”Ηρχισαν ἀμέσως οἱ ἔρανοι. Καὶ δὲν θὰ λη-
σμονήσω ποτὲ τὴν ὑποδοχὴν ποὺ μᾶς ἔκαμεν
ἔνας παντοπώλης τῶν Ἀθηνῶν, δι Μπακατσού-
λας. Τοῦ ἔξενθεσε τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεως δι
κ. Γ. Σκουζές. Ο Μπακατσούλας καπνίζων τὸν
ναργιλέν του ἥκουσε τὴν προσφάντησιν καὶ
ἔπειτα μὲ σύβαρότητα διακοσίων μαζί Ρωμαίων
συγκλητικῶν, ἀπῆντισε:

— Ό Μπακατσούλας; Γιὰ μασκαράδες λεπτά;
Ποτέ!

"Εδιδαν δμως οι ἄλλοι. "Έδωκεν δὲ Ἀγορὰ προθυμότατα. "Έδωσαν οἱ ἔνοδοι γενναίως. "Έδωσαν οἱ φύλοι καὶ τὰ μέλη τῆς Μουσικῆς ἐταιρείας. Προσέφερον δὲ «Παρονασός» τοὺς μικροὺς ἀπόρους μετημψιεσμένους εἰς Πιερούς· Ανέλαβεν δὲνας καλλιτέχνης δὲ Θωμᾶς Θωμάπουλος τὴν ἀναπαράστασιν μιᾶς Διονυσιακῆς πομπῆς, μὲ τὸν μαθητὰς τοῦ Πολυτεχνείου. Καὶ δὲ πομπὴ ἐκείνη ἔγινε τόσον τελεία ὥστε ἀκόμη καὶ σήμερον γράφουν ἀπὸ τὴν Γερμανίαν καὶ ἕρωτοῦν δὲν γίνεται διὰ νὰ ἔλθουν νὰ τὴν ἰδοῦν.

Ολίγα χρονία διετηρήθη τὸ κομιτᾶτον αὐτὸ δίδον ζωὴν εἰς τὴν πόλιν, ἀπασχολοῦν τοὺς καλιτέχνας, κεντρίζον τὸ πνεῦμα τὸ Ἀττικόν, προσελκύον τὰς ἐπαρχίας καὶ τοὺς ἔνους. Οὐ κορόδος τοῦ Δημοτικοῦ θεάτρου ἐθεωρεῖτο γεγονὸς πλέον σημαντικὸν εἰς τὴν πόλιν, καὶ τὰ θεωρεῖα του ἐφρασαν εἰς τιμὰς μιθῶδεις χάρις εἰς τὴν δημοπρασίαν τὴν δοποίαν καιτιέρωσε τὸ κομιτᾶτον. Συνέβη νά ἐνοικιασθῇ ἕνα θεωρεῖον ἀπὸ τὸν Κ. Σερπιέρην δικταποσίας δοαγμάτις.

Καὶ εἶχε κατορθωμῆν νὰ συνεργάζεται ὁ λαὸς καὶ οἱ πλούσιοι καὶ νὰ ἔξενγενισθοῦν τὰ λαϊκά θεάματα καὶ νὰ παρελάσῃ ἐπτρεπῆς ἀκόμη καὶ ὁ Φασούλης καὶ ἡ Γκαμήλα, καὶ νὰ στείλουν τὰ ἱμάξια των στολισμένα μὲ ὄντη οἱ πλούσιοι, καὶ νὰ κάμη ἐκείνην τὴν πολυτελεστάτην καὶ τραγουατικῶς ὠδαίαν ἐμφάνισιν ὁ κ. Ν. Σιμόπουλος, ὁ δὲ Ἀετιδέν. Καὶ τὴν στιγμὴν ποὺ ὅλοι νόμιζαν ὅτι τὸ Κομιτᾶτον ἐστερεώθη πλέον, ὅτι οὐ ἕօρται θὰ ἐγίνοντο ὡραιότεραι καὶ ἔξιπνό-εραι ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, καὶ ὅτι αἱ ἐπαρχίαι θὰ συνεκεντῷ ὥνοντο εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ οἱ ἔνοι θὰ βαζανεῖν εἰς τὸ δρομολόγιον των τὴν πόλιν μας, τὸ ομιτᾶτον διελύθη καὶ ἐπανήλθομεν ἀποτόμως ἀπὸ τὸν „Ἀετιδέα“ εἰς τὰ δόπταλα, καὶ ἀπὸ τὸν θαυμασίως στολισμένον μὲ μενεγέδες φράεθωνα οὐ κ. Νεγρεπόντη εἰς τὸ κάρρον τοῦ Θεοδοσίου ουντζούομένου.

Πῶς συνέβη αὐτὸ τὸ θαῦμα;
Οπως συιθαίνον δλα τὰ μαύματα. Ἔγειρ

Πῶς συνέβη αὐτὸ τὸ θεῖον;

“Οπως συμβαίγουν δλα τὰ θαύματα. “Εγας

ἄνθρωπος, εἰς μίαν στιγμὴν κατὰ τὴν ὄποιαν
ώδισμένως δὲν λειτουργεῖ ή σκέψις, ἔβαλε τὴν
δυναμίτιδα τοῦ γελοίου καὶ πατέστρεψε αὐτὸ τὸ
ῷδαιον οἰκοδόμημα καὶ ἔκαμε αὐτὸ τὸ ἄδικον
εἰς τὴν πύλην.

Ο μακαρίτης Κουσουλάκος, διευθυντής του «Σκορπί», δταν ἐτελείωσεν ή παρέλασις τῆς τελευταίας Κυριακῆς, συνεκέντρωσεν δύλγους νέοντα δημοσιογράφους καὶ ἐπέρασε κάτω ἀπὸ τὸ θεωρεῖον τῆς ἐπιτροπῆς. Ο διμιος εἶχε τοὺς γιακάδες σηκωμένους εἰς ἔνδειξην δτι κρυώνει καὶ ἡρχιες νὰ μαξιλαρώνῃ τὴν ἐπιτροπήν. Τὴν ἐπομένην μίαν ἐφημερίς κατήγγειλε τοὺς ἀποτελοῦντας τὸ κομιτάτον ὡς καταχραστάς. Ο τύπος εἰς τὸν δρποῖον ὠφείλετο ἡ ὥραία πρωτοβούλια καὶ τοῦ δρποῖον ἔργον ἦσαν αἱ ἑορταὶ, δ τύπος καὶ τὰς ἔθναπτε. Συμβαίνουν κάποτε αὐτὰ τὰ παραδεγαία εἰς τὸν κόσμον, καὶ τὸ περίεργον εἶναι δτι εὐδίσκουν βοηθὸν τὸν τούτον τῶν δρποίων διευθύνονται. Ο λαὸς τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος δταν εἶδε τὴν ἔχθρικήν παρέλασιν τοῦ μακαρίτου Κουσουλάκου, ἐχειροκρύπτησεν ἐνθουσιωδῶς, τὴν ἐπομένην δταν εἰς μίαν ἐφημερίδα ἔξεφράσθησαν ὑπόνοιαι διὰ τὴν διαχείρισιν τοῦ κομιτάτου, οἱ ἀναγνῶσται ἐτόψιαν τὰ ἔρια ἀπὸ εὐγαρίστησιν.

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα: "Ἐγινε μία θυελλώδης συνεδρίασις τῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὴν ὁποίαν ἀδί-
ως ὅλγοι ψύχραιμοι ὑπεστήριξαν τὴν διατήρη-
τιν τοῦ κομιτάτου, τὴν περιφρόνησιν τῶν ἀδί-
ων ἔχθρικῶν ἐκδηλώσεων, τὴν ἔξακολούθησιν
νὸς ἔργου ἀπὸ τὸ διποῖον θὰ ὠφελεῖτο μόνον
πόλις, διὰ τὸ διποῖον θὰ ἐκοπίαζον καὶ ἔξω-
ευον οἱ ἔργάται του. Οἱ ὑβρισθέντες, οἱ ἄνθρω-
ποι οἱ διποῖοι ἔξενυκτοῦσαν καὶ ἐπλήρωναν διὰ
ὰ διασκεδάσουν τοὺς ἄλλους, δὲν ἦθελαν νὰ
κούσουν τίποτε. Ἡ συνεδρίασις διηρκεσέν ἔπτα-
ρος σχεδόν. Καὶ ὅταν ἡ συνεδρίασις ἐλύθη,
ομιτᾶτον δὲν ὑπῆρχε, καὶ ὅ,τι εἶχε κατόρθωθη
ἐ τόσους κόπους καὶ μὲ τόσα βάσανα, εἶχε πέση
ἐ ἔνα φύσημα. Οἱ ἄνθρωποι οἱ διποῖοι μὲ τὰ
ρήματα ποὺ ἔδιδαν διὰ νὰ στολίσουν μίαν
μαξαν καὶ διὰ νὰ πάρουν ἔνα θεωρείον εἰς
θέατρον, θὰ ἥμπτοροῦσαν νὰ πεταχθοῦν εἰς
τὴν Νίκαιαν καὶ νὰ ἰδοῦν ἐκεῖ τὴν ἕορτήν, οἱ
ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν ἦθελαν ν' ἀκούσουν τίποτε,
καὶ κανεὶς ἔκτοτε δὲν κατώρθωσε νὰ τοὺς πείσῃ
ἢ ἔργασθον μὲ τὸν ἔνθυσιασμὸν ποὺ εἰργά-
ντο τότε.

Καὶ αἱ Ἀθῆναι οἱ δποῖαι μὲ τόσην ἐλαφρότα ἔχειροκρότησαν τὸ μαξιλάρωμα τῆς ἐπιοπῆς, κατεδικάσθησαν εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ κάρδου τοῦ Θεοδοσίου, εἰς τὴν χάριν τῆς καμήλας καὶ εἰς τὸ Ἀττικὸν ὅλας τοῦ παληγάτου τῶν εστέλλου.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

H ἐνδειάτη ἐντολὴ

Οἱ ἄνθρωποι, ἀπὸ τοὺς παλαιωτάτους χρόνους, μαζὶ μὲ τὰς ἔπλαντας ἀδυναμίας τῶν, ἔχοντες τὴν ἀδυναμίαν νὰ επιθυμοῦν τὴν γυναικεία τοῦ πλησίον των. Δέν εἰξενδρόν καὶ οἱ γυναικεῖς ἔχοντες κατ' ἀναλογίαν τὴν ἀδυναμίαν ἡπιθυμούν τὸν ἀνδραῖο τῆς πλησίον των, ἀλλ᾽ ὁ Δεκαποτιγος ἀποφεύγει ἐντελῶς νὰ κάμῃ μνείαν τῆς παραβάσεως καὶ η ἐπιθυμία αὐτῇ, κατὰ τὸν θεῖον νόμον, τραίνεται διὰ δὲν ἀποτελεῖ πρᾶξιν κολάσιμον. Ἡ νομοθεσία καὶ η ἥθική ὡς πρὸς τὸ ζῆτημα αὐτὸν ὑπέρχειν σκέψαθεν πολὺ μονομερεῖς Ἐπειδότησε, βλέπετε, ἡ γυναικα νὰ θεωρήται κτήμα τοῦ ἀνδρός, καὶ καθένας διὰ ἑταῖρος τοῦ θέλει καὶ ἀπαιτεῖ ἀπόλυτον κυριότητα. Αφοῦ καὶ αὐτῇ ἀκόμη ἡ ἔξοχως ἀλτρονιστικὴ ἥθικὴ τοῦ Εὐαγγέλου, ἡ κελεύουσα εἰς τὸν ἔχοντα δύο κιττούς νὰ διδῷ τὸν ἔνα εἰς τὸν μὴ ἔχοντα, ἀπέφυγε νὰ λυστήσῃ τὸν μοιρασμὸν τῆς γυναικός μεταξὺ δύο ἀνδρώτων. "Ολοὶ οἱ νόμοι καὶ διαι τοι αἱ συνθῆκαι, γραπταὶ καὶ ἀγραφοι, εἰνε κηρυγμέναι ὑπὲρ τῆς ἀπολύτου κυριότητος τῆς γυναικοῦς." Ἀλλὰ ὁ Διάβολος, δύος γνωρίστε, βάζει παντοῦ τὴν ὀψόναν του, καὶ νόμοι, συνθῆκαι καὶ συνθήκαια ἀνατέπονται οἰκτοῖς.

Ἐν κοντολογίᾳ τὸ συμπέρασμα εἶνε, ὅτι οἱ σύζυγοι εἶνε τὰ δυστυχέστερα ὅντα τῆς ὑφηλίου. Δι’ ὅλα τὰ αἴτια καὶ δι’ ὅλα τὰ τιμαλφή ὑπάρχουν ἀσφάλειαι παταραβίαστοι. Ὁ μεγαλύτερος φιλάργυρος εἰμπορεῖ πάντα κοιμᾶται ἥσυχος διό τὸν πλούτον του, καταθένων αὐτὸν εἰς τὰ διωρατήρια φυλακτήρια τῶν τραπεζῶν. Μόνον διὰ τὸν γλυκύτερον τῶν θησαυρῶν δὲν εἰμπορεῖ ἡ ἄνθρωπος νὰ ἔχῃ καμίαν, ἀπολύτως καμίαν ἀσφάλειαν, ἀφοῦ καὶ ἡ μεσαιωνικὴ ἀκόμη ἐφεύρεσις, ἡ δοτοία σύζεται εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Κλυνί, δεν εἶνε ταράδι μία γελοία παρῳδία. Καμία ἄνθρωπινή δύναμις επέντεν ἐστάθη δυστυχῶς ἵκανη νὰ ἔξασφαλίσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἀπόλυτην κυριότητα καὶ νομῆν τοῦ γλυκύτερου αἴτιατος. Ἀτελειώμενοι ἀπὸ τὰς δυνάμεις των οἱ ἄνθρωποι κατέφυγαν εἰς τὴν Θεότητα, ἀφοῦ ἔχωσιν πορφυρούμενώς τους ἀρχαῖους θεούς, οἱ δοποῖ οὗτοι αὐτοὶ εἶχαν τὴν κακὴν συνήθειαν νὰ ἐπιθυμοῦν τὰς γυναῖκας τῶν ἀνθρώπων. Καὶ δι’ ἵερας ἐνόπιον σήμερον ἔναται ἄνδρα μὲν γυναῖκα, εὑχεται εἰς τὸν Θεὸν νὰ διαφυλάξῃ τὴν κοίτην αὐτῶν ὀμόλυντον.

Ατυχῶς καὶ ἡ εὐχὴ αὐτῆς εἶνε τόσον ἀνίσχυρος καὶ φελάλης, δύσον θά δῆτο ἡ εὐχὴ ἐνὸς χειρουργοῦ. Ξητούντος ἀπὸ τὸν Θεόδον νὰ φυλάξῃ ἀμόλιντον τὸ ἔγγειον οπιτόν του πεδίον. Κ' ἔτοι το πρᾶγμα ἀπομένει ἐντελῶς την τύχην και εἰς τὰς περιστάσεις, εἰς τὰ πλέον μηφίσιολα δηλαδή τῶν πραγμάτων.

Τύπο, τάς συνθήκας αντάς τά συζυγικά ἀτυχήματα πασχολούν τοὺς αἰῶνας, ὑπὸ τὰς ποικιλωτέρας μορφῶν, ἀπὸ τὰς πλέον τραγικάς ἔως τὰς πλέον κωμικάς· ὃ δρῦμα καὶ ἡ κωμῳδία νέμονται τὴν συζυγικὴν ἴστοριαν ἐξ ἕπον. Καὶ οἱ τραγικοὶ ἥρωες εἰνές ἀπειροι εἰς ὃν κόσμον τῆς τέχνης ὅσσον καὶ οἱ κωμικοί, εἰς ἀπειρούς διαβαθμίεσις. Ἀπὸ τὸν Ὁδέλλον πνίγοντα τὴν εσθεμόναν, ἔως τὸν Βερζερὲ τοῦ Ἀνατόλη Φράνς, ὁ ποῖος φίττει ἀπὸ τὸ παράθυρον τὸ ἀνδρείελον τῆς υζήνου του καὶ φιλοσοφεῖ ἐπὶ τῶν κερασφόρων υπομάκρων του, τὰ δόποια οἱ διαβάται ζωγραφίζουν τοὺς τοίχους, οἱ τύποι εἰνές ἀπειροι, ὅπως εἰνε καὶ τὰς τὴν πραγματικότητα. Οἱ δυστυχεῖς ἀπόγονοι τοῦ Μενελάου τρέφουν ἔτσι τὴν τέχνην καὶ τὴν φιλολογίαν ὄντων αἰώνων μὲν τὰ αἶνα τῆς ψυχῆς των καὶ ἀπὸ τὸν Ομηρὸν ἔως τὸν Βουρέξεν ὑπῆρχε συγγραφεύς, ποὺ τὸν ἐξήτησε ἔνα θέμα ἀπὸ τὴν «κοίτην» τῶν συζύγων. Στῷ μεταξύ ἡ μεγάλη μεσάζουσα, ἡ Φύσις, γελᾷ μὲ λας τὰς ψυχολογίας τῶν ὀνθρώπων καὶ ἐφαρμόζει νενόχλητη τὰς ιδιοτροπίας της, εἰς τὸ πείσμα καθε δικαιού νόμουν. Καὶ ἀφοῦ τὰ πράγματα δὲν μετεβλήθησαν ἀπὸ τὸν καιόδον τοῦ Μενελάου, φαίνεται ὅτι δὲν πάνοπλοι ἔλτις νὰ μεταβληθοῦν καὶ εἰς τὸ μέλλον.

παραχει ειλτις να μεταφέρουν και εις το μελλον.
Τό μόνον ίσως που υπάρχει μετανότης νά μεταλλήθη, είνε νά έκτιμησις τῆς συζητικῆς ἀτύχίας. Η έκτιμησις δηλαδή ή δρυσιογική. "Οοσν διὰ την ἔκτιμησιν ήν αἰσθηματικήν, αὐτή δυστυχῶς είνε ζήτημα ίδιοσυγρασίας, πάθους, αἰσθήματος και τῶσιν ἄλλων συνθησίων, ὥστε τὰ πράγματα θὰ μείνουν πάντα εἰς τὴν ίδιαν έσιν. Θα ὑπάρχουν πάντα οι σύζυγοι οι φονεύοντες, οι σύζυγοι οι εὐχαριστημένοι καὶ οι σύζυγοι οι ὑπερευαριστημένοι, τοὺς διποίους ὑπανίσσεται εἰς δύο στίους παραδόξους ψυχολογίας δι Λασκαράτος καὶ οἱ ποιοὶ θὰ ἔξακολουθοῦν νά τρέφουν, νάννατρέφουν καὶ ἡ ποιοῦν μὲ τραγικήν στοργήν τὰ ξένα τέκνα, τὰ ποια ἀμέριμνος διαβάτης ἐτοποθέτησεν εἰς τὰν φωτείαν τους. Και παραλλήλως τὸ οἷμα τοῦ ἀθώου καὶ οὐ ἀδικούμενου θὰ ζῃ πάντα εἰς τὸ πεδίον τῆς αἵματος. Διότι πᾶς είνε δυνατὸν νά μὴ ζῇ; Οἱ νομοτατεῖς ἀνθρώποι, οἱ διποίοι ἐπικαλοῦνται πάντα τὴν μεσοάρθησιν τοῦ Νόμου, θέλουν καὶ εἰς τὴν περίστασιν ὑπὲρ τὴν προσφυγὴν εἰς τοὺς κώδικας. Υπάρχουν, ἔγουν, νόμοι κολλάζοντες τὴν μονομαχίαν. Δὲν ἀμφιβίθητο τὸ πρόσωπο. Ἀλλὰ δὲν θὰ συνεβούλευα κανένα ζήτηση τὴν μεσολάβησην τῶν. Μοῦ ἔτυχε μίαν φοράν νά ίδω εἰς τὴν Κύπρον τὸ ἀνέλιτον θέματα μιᾶς πεμψάσεως τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοισύνης ἐπὶ ζητήμασις συζητικῆς ἀπιστίας. Η μάστις τῆς κώμῳδίας ἔγειρούσεν ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ "Αγγλού δικαστοῦ. Σάς τὸ ἔδωλον τοῦ καπηγορούμενου, δύο ἐδώλια ηλαδή, κοντά-κοντά τὸ ξένα μὲ τὸ ἄλλο, ἐκάθιστο ἀπιστος σύζυγος μαξὲ μὲ τὸν ἔρωστήν της, ἐνωμένοι φικτά καὶ ἐνώπιον τῆς Θέμιδος. Καὶ εἰς σεβαστήν πόστασιν, μόνος, καταδικασμένος νά καμπαδόνη τὸ ρωτικὸν ζεύπον, ἐκάθιστο δι μυνητῆς, ὃ ἀπατημένος σύνυγος. Σᾶς βεβαίων ότι είδα ἀνθρωπον νά κλονίζεται, αἱ πέφτη ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς, τρυπημένος ἀπό

Г. В. ТΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

μίαν σφαιρούν, ἀλλὰ τραγικώτερον θέαμα ἀπὸ τὴν κυπριακήν δίκην δὲν εἰδα ποτὲ εἰς τὴν ζωήν μου.

Ἄλλα οἱ φύλοι τῶν συμπερασμάτων, ὅτερα ἀπὸ
ὅλην ἀνθὴν τῆν φύλωναίν, θὰ μοῦ ζητήσουν ἔνα συμ-
πέρασμα. Οἰμοδόχη δὲ τῇ θέσεις μονὸν εἰναι δύσκολος.
Ἐάν δημοσίοι φύλοι τῶν συμπερασμάτων ἐπιτίθενται,
εἶμα ἀναγκασμένος νὰ προτείνω κάτι τι. Νὰ ζητήσω
δηδαλὴ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Δεκαλόγου καὶ τὴν προσ-
θήκην μᾶς ἐνδεκάτης ἐντολῆς: ΟΥ ΝΥΜΦΕΥΣΕΙ.
Ἄλλα ποτοῖς ἐγγυάται διτοι οἱ ἀνθρώποι, οἱ διποτοῖ δὲν
κάμουν ἄλλο, παρόλον νὰ πάραβαίνουν ἕως τῷόρα τάς
δέκα ἐντολάς, δὲν θὰ πάραβούν καὶ τὴν ἐνδεκάτην;

Π. Νβ.

T A B I B A I A

*Κωστή Παλαμᾶ, Γράμματα, Τόμος Δευτερος,
Αθήνα, Τυπογραφεῖο «Εστία» σελ. 232.*

Ο κ. Παλαμᾶς, ἔξακολουθῶν τὴν εὐτυχῆ ἀποκατάστασιν τῶν ἐδῶ κ' ἐκεῖ σκορπισμένων ἄρθρων του, συμπεριλαβεν εἰς τὸν β' αὐτὸν τόμον τῶν «Γραμμάτων»: μίαν σοφηρή ἐπικόπτησην τῆς παγκοσμίουν ποιήσεως κατὰ τὸν ΙΘ αἰώνα (κανεὶς βέβαια δὲν θὰ ἡμιπορίδος νὰ τὴν ἐπιχειρῷσῃ μὲν γελάτηραν, ὁμοδιότητα ἀπὸ τὸν κ. Παλαμᾶν), — μίαν αἰσθητικὴν μελέτην περὶ τῶν ἐκτενῶν ποιημάτων, (τὰ «μεγάλα ποίηματα»), — μίαν θυμασίαν ἀνάλυσιν τοῦ θαυμασίου ἐκείνου πουήματος «Ἡ τρελὴ μητέρα» (τὴν δύοιαν συνιστώντας ἰδιωτικέως εἰς τοὺς ἀγνοοῦντας ἀκόμη ή λησμονοῦντας πῶς η ὑψηλοτέρῳ συγχάνεις ἰδέει ἐμπειρικείται αἱ ἀνέκφραστος εἰς τὴν ἀπλῆν εἰκόνα ἐνὸς τεχνίτου, ποιητοῦ ή πεζογράφου, καὶ πῶς η ἀπλῆ ἀντὴ εἰκὼν, η ζωγραφισμένη διὰ τοῦ λόγου, κάμεν τὸν ἀναγνώστην νὰ σκεφθῇ διὰ τὴν γρωθῆζ γὰ σκέπτεται . . .) — μερικὰ σύντομα καὶ ἄτακτα σημειώματα, τὰ δύοια δῆμως λέγονται πολλά, — τὴν ὁραιάν ἐκείνην διάλεξιν, τὴν δύοιαν ἔκαμε μίαν φοράν διαποτῆς εἰς τὴν «Ἐδική γλῶσσα» περὶ ἔθνης γλώσσης, — μίαν ἐτεντὴν ἀπάντησιν εἰς τὸν κ. Σκιάδην, ὃ δυοῖς εἰχεν ἀμφισβήτηση, τὴν γνώμην τοῦ Θυμᾶ, διτὶ τὰ δράματα τοῦ Μελισσώτη ἐπέτυχον εἰς τὸ θέατρον ἐξ αἰτίας τῆς γνησίως δημοτικῆς των γλώσσης, — κάποια ἄλλα ἀρρθρα σχετικὰ μὲ τὴν Ἰδέαν, εἰς τὴν ἔξυπηρτησιν τῆς δύοις δ. κ. Παλαμᾶς ἔχει ἀφιερώση πλέον καὶ τὴν σκέψιν του καὶ τὰν τέχνην τοῦ ἀκόμητον, — καὶ τέλος, ὃς ἐπίλογον, τὸ Μελισσώτη τῶν Μαρμάρων, εὐγλωττῶν διαμαρτυρίαν κατὰ τῶν πλουτοκρατικῶν ἀνδριάντων, τῶν μόνων σχεδὸν ποῦ βλέπει κανεὶς σήμερον εἰς τὰς Ἀθῆνας: «Καὶ τὰ λιγοστά, τάγαλματα κ' ἐπείνα πεληφωμένα είναν. Μόνος ὃ πλούτος δίδει δικαιώματα στὴ δόξα καὶ στὴν ὀδιαύτητα. Ποῦ εἶναι ή μαρμαροσκαλιστὴ Ἐδική σας Τοσορία, Ἐλληνες; . . . Εἶνε κάποιες εὐγνωμοσύνες καὶ κάποια ἰδανικά ποὺ βαραίνουν περισσότερο κι' ἀπ' ὅλα τὰ ἔκατομμύρια τοῦ καθέ φιλάνθρωπου καὶ τοῦ καθέ φιλογενέστατου. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα γὰ κεῖνα πρέπει νὰ εἴνε τὰ μαρμαρογύαλκτα μηνιεῖα καὶ τάγαλματα».

Έδιάβασα είς τὴν συντομον κοιτικὴν μιᾶς ἐφημερίδος διὰ τὸ βιβλίον αὐτό, διτὶ ἀπ' ὅλα ἔχει ὁ κ. Παλαμᾶς, ἀλλὰ μόνον χωῶμος δὲν ἔχει, «τὸ δόποιον εἶνε ἡ φιλοσοφία τῶν φιλοσοφιῶν». Δέν εἰξενώῳ ἀν τωόντι τὸ χοιριῶν εἶνε ἡ φιλοσοφία τῶν φιλοσοφιῶν, ἀλλ' εἴνε βέβαιον διτὶ ὁ κ. Παλαμᾶς τέτοιο πρᾶγμα δὲν ἔχει. Τοῦλάχιστον εἰς τὰ πεζά του. Ἐκδέτει τὰς ἰδέας του, ὁδήθ-κορφά, μὲ τὴν μεγαλήτεραν πάντοτε σοβαρότητα. Τὴν σοφίαν του τὴν ξετυλίγει τὰς περισσοτέρους φοράς μὲ ηρεμίαν καθηγητοῦ ἀνεβασμένου εἰς τὴν ἔδραν καὶ κάποτε μὲ τὴν μετρημένην ζωήροτην συνετοῦ ρήτορος ἀνεβασμένου εἰς τὸ βῆμα. Σπανίως θυμούνει, συχνότερα ἐνθουσιαστεῖται, εἰς ὁρισμένας στιγμάς ἔσφαντεῖ, ἀλλὰ ποτὲ δὲν σωρκάζει καὶ ποτὲ δὲν εἰρωνεύεται. Τὸ μειδιάμα ἔκεινο τῆς ἀγαθῆς πονηρίας, τὸ δόποιον δια-

καρκίνομεν εἰς τὰ πολύτροπα κεῖλη ἄλλων, ἐπίσης κραταιῶν, πολεμιστῶν, τοῦ εἶνε ἀγνοστον. Ἐξαφνα ὁ κ. Παλαμᾶς δὲν ἔχει τὴν παραμικρὰν ὅμοιότητα μὲ τὸν Ἀνατόλη Φράνς. Οὕτε μὲ τὸν ίδικὸν μας Ροΐδην, ἀλλ' οὔτε καὶ μὲ τὸν κ. Ψυχάρην, ὁ διποὺς κάποτε ἐκέθετει μὲ χιονίμοιο καὶ αὐτοὺς τοὺς γονιματικοὺς κανόνας. Ἄλλ' ἡ ἀπουσία τοῦ μεγάλου αὐτοῦ προτερηματος, τὸ διποίον ἔχει πολὺ φιλοσοφικὸν βάθος, δὲν ἀπογυμνόνει πάλιν μέχρι ξηρότητος τὴν πεζογραφίαν τοῦ κ. Παλαμᾶ. Ἐχει πάντοτε μίαν ὠδαίαν ὁριμήν, ἡ διποια την σώζει. Τὴν ἀναγνώσκει κανείς, ἀν̄ ὅχι με αἰσθητικὴν ἀπόλαυσιν καθαύτο καλλιτεχνικῆς πεζογραφίας, τούλάχιστον χωρὶς κόπουν. Καὶ εἰνε εὐτύχηγα διτι χωρὶς κάποτε εἰμπορεῖ να γνωρίζεται κανείς μὲ τὴν σοφίαν ἐνὸς ποιητοῦ, δὲν διποὺς καὶ κριτικώτατος εἴνε καὶ πολυδιαβασμένος.

*Πλάτωνος Σουλιώτη - Ροδοκανάκη, De profundis,
Αθῆναι, τυπογραφεῖον «Εστία», σελ. 112.*

ΥΠΟ τοὺς τίτλους Χρυσόλιθοι—Αμέθυστοι—Τοπάζιοι—Σαρδόνυχες κ.τ.λ. τὸ βιβλίον αὐτὸ περιέχει πεζὰ ποιήματα—πεζά . . . δηλαδὴ ὅχι ἔμμετρα.
Οφεῖλαν νὰ διμολγήσω, ὅτι πρὸς τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς λογοτεχνίας τρέφων ἀνέκαθεν τὴν χωριστέραν ἀντιτάθειαν. Λέγοντας συνήθως ὅτι οἱ ποιηταὶ εἰνε ὀκνηροὶ ἄνθρωποι· ἀλλὰ τότε οἱ ὀκνηρότεροι τῶν ὀντηρῶν πρέπει βεβαίως νὰ εἰνε δύσιοι γράφουν τὰ ποιήματά των πεζά, διότι αὐτοὶ δὲν ἔχουν οὔτε κᾶν τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ἔργατικότητα πού κρειαζέται, διὰ νὰ ὑποταχθῇ ἡ ἐμπνευσίς των εἰς τὸ μέτρον καὶ τὴν διμοικαταληξίαν.
Ἐνας σοφὸς φίλος μου—ποιητής καὶ αὐτός, —κάποιε μοῦ ἔλεγε: «Οταν ἀκούσῃς για ἓνα ἄνθρωπον, ὃτι γράφει πεζά ποιήματα, βάλ του ωρίγανη. Δεν εἰνε ἄξιος νὰ κάμψῃ στὴ ζωὴ του τίποτε! Εἰνε πιαραπημένον ὅτι δὲ, αὐτοὶ εἶνε καλασμένα μυαλά καὶ μετατέληδες ἀδεράπαντοι. Καὶ συνήθως ἔχουν τὰ μάτια γαλανά . . . ἢ κιτρινωπά, ἀλλὰ πολὺ πολὺ ἀνοικτά καὶ σχεδὸν ἄχρωμα».

Αλλ' ἐκτὸς τῆς περίστητος, — εἴπαντας ποίας — τὰ ποιήματα αὐτοῦ τοῦ βιβλίου ἔχουν καὶ ἄλλο γνώρισμα, πρὸς τὸ δόπιον ἐτίσης συνήθισα ἀνέκαθεν νῦν δυσπιστῶ. Εἰνε τοιμάτα σοφά. "Οι, τὸ ἐδιάβατον καὶ δὲν ἐδιάβασαν ὁ ποιητὴς εἰς τὰ βιβλία, θὰ τὸ ιδῆτε ἐκεῖμεσα, Μυθολογίαν, Ἰστορίαν, Φιλολογίαν, Φιλοσοφίαν, τὴν Θρησκείαν καὶ τὴν Ποίησιν δύον τῶν Ἐθνῶν καὶ δύοις τῶν αἰώνων, εἰς ὅνymατα ἀνθρώπων καὶ τόπων ἔξιτικά, καὶ εἰς ορτά, φράσεις καὶ παρομιάς, εἰς δλας ταῦς γλώσσας τοῦ κόσμου, ἀπὸ τὸ *Urbi et Orbi* καὶ τὸ *Sic transit gloria mundi*, ἔως τὸ ^Ω πόλις, πόλις, πόλεων παῦων κεφαλή! .. Δὲν εἰκένωρ διάτι, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἐιδούς ή συναγωγὴ καὶ τὸ φόρτωμα μοῦ φαίνεται κάτι μεξαφνικὸν καὶ υποπτον. Ποιητὴς η πεζογράφος, ὁ δόπιος δὲν ἡμιπορεῖ νάραδιάσῃ δύο γραμμάς χωρὶς νά δάλλη μέσα καὶ μιαν ἀνάμνησον ἀπὸ τάς ἀναγώσεις του, ουσὶν κάμψει τὴν ἐντύπωσιν ἀγύρτου, δχι πλέον μὲ τὴν ημιασίαν ποὺ ἀπέδωσα τὸ ἐπίθετον εἰς τὸν φίλον μου Νιοβάνων καὶ μοῦ τὸ ἀνταπέδωσε καὶ αὐτός, ἀλλὰ μὲ

“Ως νά μὴ ἔφθαναν δὲ δόλ’ αὐτά, διὰ νά μὲ διαμέσουν ἄγχημα κατά τὸ φυλλομέτοπμα τοῦ De profundis.—
Ἄλλη ἀγρυπνία, ἔλεγα, καὶ αὐτός δ τίτλος!—προσοτεύθη
καὶ ἡ ἀψήφοις τοῦ βιβλίου καθηδεύουσα. Πεξά ποιή-
ματα εἰς τὴν σχολαστικὴν γλῶσσαν ἐν ἔτει 1908! Φαν-
άσουν, ἔλεγα, τί θὰ είνε!

Αλλ' οὖτας, μὲν τὸ καθῆκον ποὺ εἶχα νάναγνώσω,
ίσχισα ἐξ ὀρχῆς καὶ μὲ προσοχῆν, ἡ προκατάληψίς
μου γρήγορα ἐνικήθη καὶ εἰδα ὅτι ἔχω ἐμπρός μου
βιβλίον κάθε προσοχῆς ἔχον. Οὐ νέος αὐτός, ὁ διποίος
νομάζεται Πλάτων Σούλιτης-Ροδοκανάκης, φάνεται
ποιητὴς ἀνάτερος τῶν . . . ιδιοτροπῶν του. Τοπεῖται
ταπεῖται αὐτά ποιήματα εἰνε πραγματικῶς δωρὰ. Τὸ
βιβλίον, δὲν λέγω ἔχει μέσσος καὶ ἀμμογόνος ἀσκετήν. Εκεί-

ν π. χ. τοῦ ΙΙΙ δὲν δικαιολογεῖ τὴν πεζότητα οὐτε πεζογραφία του. Ἀλλὰ κομμάτια πάλιν ἀρχίζουν μὲ τοσχέσεις ὡραίας αἱ ὅποιαι εἰς τὸ τέλος διαψεύδονται ειναίν. Ἀλλὰ καὶ τὰ φήγματα τοῦ χρυσοῦ λάμπουν ρθόνα καὶ πρέπει νὰ είνει κανεὶς τυφλὸς διὰ νὰ μὴ διακρίνῃ. "Οσον καὶ ἂν ἡ ποίησις τῶν ποιημάτων ὑπὸν δὲν ἔχει ἀκόμη ἔνιατον χαρακτῆρα, ὅσον καὶ ἂν τάροχουν ἔκει· μέστια κομμάτια, τὰ ὅποια δὲν ὅταν ἐξανθίσουσι τὴν θέσιν των εἰς ἔνα "σύνολον" καὶ δὲν ὅταν πράνοιτο γραμμένα ἀπὸ τὸν ἴδιον ποιητὴν ἀτὰ δὲν επείρουν ἀπλῶς τὴν διοικομορφίαν τῆς γλώσσης, — τῆς ίας παντοῦ — δὲν είνει ὅμως τολμηρὸν νὰ προμανεύῃ κανεὶς ὅτι δὲν νέος ποιητὴς θάτοκτηση καὶ ἴδικόν του, τομικὸν χαρακτῆρα, καὶ, ὅσταν ὅταν ὅμαφανισθῇ ποτὲ ρητώτερος καὶ εἰλικρινέστερος, διὰ ὑπενθυμίζει διλύτερον τὸν Ἐρεδιᾶ — παραδείγματος χάριν, — καὶ ὅταν τιβάλλῃ περισσότερον τὴν ἔχωριστην του φυσιογνωμίαν, η δοπία τώρα συγχέεται μὲ ἄλλας.

Ἀλλὰ περισσότερον ἀπὸ τὴν πρωτοτυπίαν μερικῶν αιτεύσεων καὶ ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν ἐκτέλεσιν μεριῶν εἰκόνων — ἀληθινὰ μεγαλοπρεπῶν, — κάμνει ἐντύπωσις ἡ γλῶσσα αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Δὲν είνει ὑπερβολὴ ἀντωμένης ὅτι κανεὶς ἔως τώρα δὲν μετεχειρίσθη ὡραίος, ποιητικῶς καὶ ἀρμονικῶς τερα, τὴν καθαρεύουσαν. Οἱ φύλοι τοῦ σχολαστικοῦ καθεστώτος εἰμιπορῶν ἀντίλησουν ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Σ. Ροδοκανάκη τιχείοημα καὶ νὰ μᾶς φωνάξουν: 'Ιδού λοιπὸν ὅτι γράφουται καὶ ποιήματα εἰς τὴν καθαρεύουσαν! 'Αλλὰ τὸ τιχείοημα δὲν είναι ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἀποστομάνουν. Οἱ δ. κ. Σ. Ροδοκανάκης είνει καλλιτέχνης τῆς γλώσσης, δὲν ὑπάρχει ὀμφιβολία ὅτι ὅταν ἔγραφεν ἀκόμητη αλλιτέρα ἀντὴν ἐκαλλιεργοῦσε τὴν γλώσσαν ἐκείνην, ἡ ποία είνει φύσει καταλληλοτέρα διὰ ποίησιν. Διὰ νὰ ειώσουν βέβαια τὸν ἐπὶ τῆς ὡραίας αὐτῆς καθαρεύουσαν ἕντπτωσιν οἱ ψυχαρικοὶ κατηγρόησαν τὸ βιβλίον αἱ εἰπανταντὶς ὅτι ἔχει ψευδῆ καὶ τὴν ἔμπτευσιν, ἀφοῦ ἔχει ευδῆ τὴν γλώσσαν. 'Αλλ' αὐτὸν είνει μία ὑπερβολὴ μία μᾶδικια τῆς Σχολῆς αὐτῆς, ἡ δοπία, κατά θητημα τα καὶ παρὰ πάσσων πεποίθησιν, κακομεταχειρίζεται κάθε βιβλίον πού δὲν είνει γραμμένον εἰς τὴν γρηγορίαν ψυγαριεύθη.

ΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἐρμανικὴ Σχολὴ

Συνεδρία της 23 Ιανουαρίου.—Παρίσταντο καὶ πάλιν ἡ AA. YY. ὁ Διάδοχος καὶ ἡ πριγκήπισσα. Σοφία. Ἐν ὅχῃ ὁ καὶ Κάρολος ἐμνημόνευσε δι’ ὀλίγων τὰ κατά τὸν ίον καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἑργασίαν τοῦ ἐσχάτως ποιανθανός ἐφόδου τῶν ἀρχαιοτήτων Δ. Φιλίου, οὗ υριώτατον ἔργον ὑπῆρχεν ἡ διεύθυνσις τῆς ἐν Ἐλευθερίᾳ ἀνασκαφῆς ἐπὶ δῆλη δωδεκαετίαν (1883-1894). Κατόπιν δὲ περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν τῶν ἀνατολικῶν θνῶν κυρίως διατρίβων βαρύφων φόνον Λίγεται μερογιμῆσος περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἰωνικοῦ κίονος ἔξελέγασ αὐτὰς τὰς θεωρίας ἀρχαιολόγων τινῶν ἰσχυροῦσσούσιον τοὺς τὸν ἔνθετον τοῦ κίονος τούτου παρέλαβον οἱ “Ἐλληνες παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἢ τῶν Βασυλωνίων, ἀποειξας δὲ στὶ οὗτος εἶνε πρωτότοπον εὑρόμα τοὺς νόν τον Ἐλλήνων ἀνεύ οὐδεμαίς ἀμαρτολικῆς ἐπιδράσεως. Εξετάσας λεπτομερῶς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν παρετήρησεν διτὶ οἱ κίονες τῶν Αἰγυπτιακῶν οἰκοδομημάτων κυρίως εἰπεν δὲν ἔχουσι κιονόρρανα, τὰ δὲ καταχρηστικῶς λεγόμενα κιονόρρανα ἔντων ἔχουσι σκοπὸν ἀπλῶς διαισθητικὸν ἀπομονωμένα ἄνθη λατοῦ, παπύρου ἢ κρίνου, διὰ τῶν ὅποιων πειρεομόντο οἱ κίονες τῶν ναῶν κατὰ τὰς ἑορτάς, ὥστε δὲν ἀποτελοῦσιν δργανικὸν μέλος τοῦ κίονος οὐδὲ χρηματεύουσιν εἰς ἐκπλήρωσιν τεκτονικοῦ τινος σκοποῦ.

τοῦτο μάλιστα τὰ δῆθεν κινόνδρανα ταῦτα τοπούνταν πολὺ χαμηλότερον τοῦ ἐπιστυλίου, ὥστε οὐδὲς ὑποβαστάζουσιν αὐτό. Μόνον ἐπὶ ζωγραφιῶν πιτιαρῶν φαίνονται στύλοι τινές ὑποβαστάζοντες ἐπιστέγασμα σκιάδων ἡ θρόνων, φέροντες δὲ ἄνω ιηματά ἀνθεμοειδές μετά ἐλίκων καὶ ἀνεύ ἐλίκων καὶ πάλιστροντες διποδήποτε πόδις Ἰωνικούς κίονας, ἀλλ’ οὗτοῖς οὐτοὶ εἰνες δημιουργήματα τῆς φαντασίας ἔποτε ὑπάρξενταν ἐν οἰκοδομήμασι πραγματικοῖς· σέτι δὲ ὅσοις ἔξ αὐτῶν φέρουσιν ἐλίκας, εἰνες ἔργα τεού τῶν μηνιείων τῆς προϊστορικῆς τέχνης τῆς Ἀλάδος, ὡς τούτα δύνανται μᾶλλον να ὑφεωρηθῶσιν ὡς μημένους ἐκείνων, ὅχι δὲ ὡς πρότυπα. Ὡσαύτος καὶ τύλοιοι ὁ ἀπεικονίζομενοι ἐν μηνημείοις Βαθυλανιάς, καὶ Ἄσσουριάκος ὡς ὑποβαστάζοντες τὸ ἐπιστέγασμα σκιάδων ἡ θρόνων καὶ φέροντες ἀνώ ἀνθεμοτάκτηματα μετά ἐλίκων, εἰνε καὶ αὐτοὶ ἔργα πολὺ ὡςτε δὲν δύνανται νὰ υφεωρηθῶσιν ὡς πρότυπα Ἰωνικού κίονος. Καὶ αὐτοὶ δέ, ὡς οἱ ὄμοιοι Αἴγυπτοι, εἰνε πλάσματα τῆς φαντασίας οὐδέποτε ὑπάρχεις ἐν οἰκοδομήμασι πραγματικοῖς, διότι τὰ οἰκοδομήματα τῶν Ἄσσουρίων καὶ Βαθυλανιών, ἀφοῦ ἡ οὐσία αὐτῶν στερεῖται καὶ ξύλου καὶ λίθου, δὲν ἔχουσιν οὐσίαν κίονας. Τούναντίον ἐν Ἐλλάδι ὁ κίων εἰνε ἀπάρτητον συστατικὸν παντὸς οἰκοδομήματος ἀπ’ αὐτῶν προϊστορικῶν χρόνων, καὶ σήμερον δὲ αἱ καλύβαι ποιμένων ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἔχουσι πρόστιψα ὃν τέγυ στηρίζεται ἐπὶ κίονων ξυλίνων φερόντων ἀνωπίκριαν. Τὸ ἐπίκριασον τοῦτο τῶν ξυλίνων κιόνων οὐκομηθὲν διὰ τῶν ἐλίκων, οἵτινες εἰνε συγχόντατον ιηματά ἐν τῇ προϊστορικῇ τέχνῃ τῆς Ἀλλάδος, παρόγητε τὸν Ἰωνικὸν κίονα. Κατόπιν δὲ κ. Κάρο λαβών ἔκτισίου τὸν λόγον ὀμήλιος περι τὸν ζωμορόφων δαιμόνων, οἵτινες ἀπεικονίζονται ἐν μηνημείοις τῆς προϊστορικῆς τέχνης τῆς Ἀλλάδος, ἡσαν δέ, ὡς φαίνεται, μηνημης προσπάρξεως θρησκείας ἔχουσης ζωμορόφων θεούς. Ὁτε κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους κράτησεν ἡ λατρεία τῶν ἀνθρωπομόρφων θεῶν, οἱ λαιτέροι ζωμορφοφοι θεοὶ οὐτέβιασθησαν εἰς ταπεινούς δαιμονας ὑπερτεούντας ἔγινετο εἰς τοὺς νέους ζωηπομόρφων θεούς καὶ λατρεύοντας αὐτούς. Ἐκ πίστεως ταύτης προσέκυψε τὸ ἔθμιον τῆς μεταμφιέσεως ἀνθρώπων εἰς ζωημορφοφούς δαιμονας, ἵνα τελέσουσι λατρείαν εἰς τοὺς ἀνθρωπομόρφους θεούς. Τὸ ἔθμιον διετηρήθη μέχρι τῶν ἔσχάτων χρόνων τῆς αιώντος, ὡς φαίνεται ἔξι ἐπιγραφῶν, ἐν αἷς λεράνια τινα πρόσωπα ἐπικαλοῦνται ταῦρος, ἵππος, τράκτη. Καὶ δο χρόδε δέ τῆς τραγωδίας τῆς κωμῳδίας τοῦ σατυρικοῦ δράματος ἀρχικῶς ἦτο δῆμιος, μετημφιεσμένων εἰς ζωημορφοφούς δαιμονας, προσφέροντας λατρείαν εἰς τὸν Διόνυσον.

ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΣ ΦΡΑΣΙΔΗΜΟΥ

Αρχαιολογική Έταιρεία

Συνεδοία τῆς 31 Ἱαροναρέου. — Ὁ κ. Γεώργιος τηριάδης, ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων ἐπραγματεύθη ἢ τῶν προϊστορικῶν ἀγγείων τῆς Χαιρωνείας καὶ ατείας. Τὰ ενδήματα ταῦτα ὀνάγονται εἰς τὴν λεπέντην νεολιθικὴν ἐποχὴν καὶ πρόσφορτον εἰν τοῦ προϊστορικοῦ τύμβου τῆς Χαιρωνείας ἡ ἐκ τῶν προϊστορικῶν σινοικισμῶν τῆς φωκικῆς πεδιάδος παρὰ τὰ ορία Μάνει καὶ Δραγυμάνη, ἐγγὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλασίς.¹ Ἡ ἀναζήτησις τῶν λειψάνων τούτων τῆς παλαιοτῆς ἐποχῆς τῆς ἑλληνικῆς ιστορίας ηρίχειν ἥδη τὸ 202. Καὶ περὶ αὐτῶν ἐδημοσίευσεν ἥδη ἐπανειλημέστης τὰς μελέτας του ὁ κ. Σωτηριάδης εἰς τὰς Ἀνακοινώσεις (Mitteilungen) τοῦ γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ιτιούντοντον.² Ἀλλὰ κατὰ τὸ ληξιανὸν ἔτος προέβη εἰς νέας ὑνας καὶ τὰς τελευταίας ταύτας παρατηρήσεις του εκοινώσεων εἰς τὴν συνέδριαν. Εἰς τὸ ἀνώτατον τοῦ

τύμβου στρώμα, είπε, δὲν είνε καμία ἀμφιβολία ὅτι πρόσκειται περὶ τῶν λειψάνων παναρχαλούν οὐροῦ, τουτέστι τούτου λατρείας, περιολιευμένου ὑπὸ φράκτου πλεκτοῦ ἐπιχρισμένου διὰ πηλοῦ, ἐν τῷ μέσῳ ἔχοντος βωμόν, καθὼς καὶ ἄλλοτε τὰ περὶ τούτου ἀνέπτυξε. Ἀλλὰ πῶς ἐσχηματίσθησαν τὰ κάτωθεν τοῦ ιεροῦ τούτου χώρου ἄλλεπάλληλα παχέα στρώματα χωμάτων καὶ λεπτῆς στρώσεως ἀνθράκων; Χωρὶς γά ἐκταῦθη εἰς πιθανάς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὑποθέσεις, ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸ ἔξτη σημαντικώτατον γεγονός: παρὰ τὸν σκελετὸν ἀνδρὸς εἰς τὸ χώμα θαμμένου (εἰς θέσιν συστέλλοντος τὰ γόνατα πρὸς τὸ στήθος καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς κατακεκλιμένου) ενθεῖσε καὶ σκελετὸν μειρακιούν (εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν) ὅλως διόλου ἀποτεθειμένου εἰς στρῶμα παχὺν στάτητο. Τὸ πανιώνεμον τοῦτο παραδόξως ἐνθυμίζει δύμοιον εὐδηλια εἰς τύμβον προστορικὸν τῆς Γερμανίας (ἐν Helmstedt ὑπὸ τοῦ καθηγ. Hermann Grössler). Περὶ κανόνεως γενροῦ βεβιώμως δὲν

ἀπεικονίσματα, ἀνεπαρκῆ καὶ ἀσήμαντα ἀπέναντι τῶν ζωγραφιῶν τῶν Παγασῶν, τὰς ὅποιας ἔχαρακτήρισεν ὡς ἀριστην, ἀσφαλεστάτην καὶ σχεδὸν μόνην πηγὴν πρὸς ἀναγνώσιν τῆς ϕωδίας καὶ λεπτῆς τέχνης, την ὅποιαν ἔδοξασεν εἰς Πολύγνωτος καὶ Ζεῦς, εἰς Παρθένον καὶ Ἀπελλῆς.

«Οὐδεῖς», λέγει, «δύναται πλέον νὰ ὄμιλῇσῃ σοβαρῶς περὶ τῆς ἀρχαίας Ζωγραφικῆς, ἀν δὲν ἔιδη καὶ σπουδάστη τας ζωγραφίας τῶν Παγασῶν ἐν Βόλῳ, ὅπου περικαλλές κτίριον θὰ περιλάβῃ αὐτάς ἀπὸ τοῦ παρόντος ἔτους, διφειλόμενον εἰς τὴν γενναίαν δωρεάν του φιλοπόλιδος Πηλιορείτου κ. Ἀλεξίου Ἀθανασάκη».

Κατόπιν ἀνεγνώσισεν ὅτι ἔργα μεγάλων ζωγράφων ἀναφεροδίμενά ἔχουν κοινάς ἀναλογίας καὶ στενής σχέσης τὰς ζωγραφίας τῶν Παγασῶν ὅτι οἱ Παγασαῖοι ζωγράφοι ἐμιμήθησαν, ἵσως καὶ ἀντέγραψαν τοιαῦτα σπουδαῖα ἔργα μεγάλων καλλιτεχνῶν τῆς ἀρχαιότητος,

πρόσκειται, ἀλλὰ τὸ πῦρ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς τύμβους ἔχει τὴν αὐτὴν ιεράνη σημασίαν, πιθανῶς δὲ καὶ τὴν αὐτὴν πρακτικήν, τὴν τῆς διωτήρησεως τοῦ νεκροῦ, καθὼς περίστου προεστείνει δ. κ. Δαἰτηφελδ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ τύμβος τῆς Χαιρώνειας παρέχει συμβολὴν σπουδαίαν πρὸς διαφωτισμὸν τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος. Ἡ δὲ παραπτησίς ἐντελῶς ὅμοιών φαινομένων κατὰ τὴν ταφὴν νεκρῶν εἰς τὴν βροείαν Γερματίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν νεολιθικὸν αἰώνα ἀνάγει ἡμᾶς εἰς τοὺς παλαιοτάτους ἐκείνους χρόνους (περίπου τοίτη χιλιετηρίς πρὸς Χριστοῦ), καθ' ὃνδι τὸ θεῖμα τῶν ἀπὸ τῆς βροείας Εὐρώπης μεταναστώντων λαῶν ἔφερεν εἰς τὰς παρὰ τὸν Δούναβιν καὶ Αἴμον χώρας, τὴν Τροίαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν τοὺς προγονούς τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων καὶ τὰ πρῶτα στοχεῖα τοῦ μετὰ ταῦτα κατὰ τὸ Αἰγαῖον καὶ τὴν Μεσόγειον ἀναπτυχθέντος μυηναῖκον πολιτισμοῦ. Καὶ ὡς πρὸς τὰ ἄγγεια κάμψει δορήτῳ λεπτομερεῖς παραπτησίες, ἀναφερομένας τοῦτο μὲν εἰς τὰς διαφόρους βαθμίδας τῆς ἀναπτυξεως τῆς κεραμεικῆς τοῦ νεολιθικοῦ οἰλίνος, τοῦτο δὲ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τῶν ἄγγειών ξυγραφίας ἡτις καὶ εἰς τὴν Χαιρώνειαν ἐμφανίζεται πάροντας ὡς λευκογραφία (Weissmalerei) ἐπὶ μελανοῦ πτηλοῦ, ἀποτελούσα οὕτω τὸν πρόδορον τῶν κατόπιν καιμαριάζοντα ἄγγειών τῆς Κρήτης. Τὸ λευκόν τοῦτο χρῶμα ἔξαπλώνεται ἐπειτα ὡς ἐπίχρισμα ἐπὶ δὲ οὐ τοῦ ἄγγειον, ἐνῷ τὰ κοσμήματα γίνονται κόκκινα λαμπεόδηλα (λάμπεος τοῦ ἀνθρώπου). Ταῦτα δὲ ἀποδεῦται

Ούτως είλεν δι της ή εἰκὼν τοῦ τοκετοῦ εἶναι ἀνάλογος πρὸς δόμοιαν εἰκόνα. ἐν Σικυῶνι τὴν δόπιον μετὰ θαυμασμοῦ διαφέρει δὲ Πιπουσανίας, ἡ δὲ τροφὸς ἐν αὐτῇ εἶναι λοις μιμησὶς τῆς περιφήμου τροφοῦ τοῦ Παρασαίμου. Η εἰκὼν τῆς Ἀρχεδίκης καὶ τῆς Ἀφροδειάς τῶν Παγασῶν ἔχει πολλὰς ἀναλογίας καὶ τεχνικά δόμοιό τητος πρὸς τὰ ἔργα τοῦ περιφήμου Νικίου. Οἱ Ἀριστοκλῆς τῶν Παγασῶν εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν Φίλισκον τοῦ Πρωτογένεντος. Επίσης η εἰκὼν τοῦ Στρατονίκου τῶν Παγασῶν ἔχει δόμοιό ταντον ἀντίστοιχον ἔργον τοῦ Τιμομάχου, τοῦ ξωγράφου τῆς Μηδείας.

Τέλος η ὄραια καὶ τρυφερὰ Φίλα τῶν Παγασῶν δόμοιάζει πολὺ πρὸς ἀναφερόμενον σύμπλεγμα τοῦ μεγίστου τῶν καλλιτεχνῶν τῆς ὁρχαῖοτητος Ἀττιλοῦ.

«Διὰ τῶν ζωγραφιῶν τῶν Παγασῶν», προσέθηκεν ἐν τέλει δ. κ. Ἀρβανιτόπουλος, «ἡδυνήθημεν νὰ ἀνασύρωμεν τὸ ἄκρον τοῦ παραπετάσματος καὶ νὰ ἰδωμεν μέρος τοῦ μεγαλοπρεποῦς οἰκοδομῆματος τῆς θαυμασίας ζωγραφικῆς, τὴν δόπιον, ὅπως καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτῆς τέχνας, ἥγαγεν εἰς τὸ ὄντιστον σημείον τῆς τελειότητος τοῦ μέγα καὶ ἀθάνατον Ἐλληνικὸν πνεῦμα!».

(τριγωνά, δομοφύραι και τα τοιαυτά). Ταυτά ακολουθεί, η και παραλλήλως πόδες αυτά άναπτυσσεται, η θαυματογραφία (Mattmalerei), ήτις κυαντάρη εις ειδή προσχαγέλλοντα σαφώς πλέον τα προσμυκηναιά. Είνε πρόδηλον, λέγει, έκ τούτων ποιάν σημασίαν διά τὴν ἐθνολογίαν ἄμα και τὴν πολιτιστικὴν ιστορίαν τῆς παναρχαίας Ἑλλάδος ἔχουν τα ενδήματα τοῦ τύμβου τῆς Χαιρωνείας και τῶν συνυρδόνων πόδες αὐτὸν συνοικισμῶν τῆς Φωκίδος.

Κατόπιν ώμιλησεν δ κ. Ἀρχαιοτέττων Θεοσαλίας περὶ τῶν ἐν Παγασαῖς ἀνασκαφῶν του (Ιούλιος—Δεκεμβριος 1907).

Ἐκεῖ εὐρέ δύο πύργους συγκεντρικούς ἐπ' ὀλίγον ὑψοῦς ἐκ λίθων, κατὰ δὲ τὸ πλεῖστον ἐξ ὡμῶν πλινθων.

Ο ἑσωτερικὸς εἰναι τοῦ 5ου π. Χ. αἰώνος, ὁ ἔξωτερικος τοῦ 1ου πεδίου πλάνων.

Αἱ στῆλαι αὗται φέρουν Ἱωαπτάς παραστάσεις τῶν ἀποθανόντων προσώπων ἀτὰ εὐθείας ἐπὶ τοῦ μαρμάρου.

ουν. Είκοσι και πλέον σώζονται ἀριστα.
Ο κ. Ἀρβανιτόπουλος είπεν ὅτι πηγάς πρός γνῶσιν τῆς Ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς ἔχομεν λόγους και κρίσεις

ἀρχαίων συγγραφέων, παραστάσεις ἄγγειών, τὰς τοιχογραφίας τῆς Πομπηίας καὶ τινα ἐκ Φαγιούμ ξύλινα

Συνεργία τῆς 7 Φεβρουαρίου. Διάλεξις A. Σκιᾶ, περὶ τῶν ἐν τῷ Κερδαμεικῷ καὶ ἐν Ἀμύκλαις ἀνασκαφῶν (1907).—Τὸ ἐν τῷ Κερδαμεικῷ ἀρχαῖον νεκροταφεῖον, τὸ ἐπιφανέστατον καὶ σχετικῶς πρὸς πάντα τὰ ἄλλα ἀρισταῖς διατηρούμενον ἔχει ἔξερενητήν ἥδη διὰ πολυετῶν ἀνασκαφῶν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας, ἀλλ᾽ ἡ ἔξερενήσις αὐτοῦ δὲν ἔχει ἀποτερωτωθῆναι καὶ τούτου ἔνεκα δὲν διεκρίνετο πανταχοῦ σαφῶς ἔνως ποὺ ἔξετείνετο καὶ τίνας καὶ πόσους τάφους περιελάμβανεν ἢ περιοχὴ τῶν μικρῶν περιτετοχιμένων διαμερισμάτων, εἰς ἃ διαιρεῖται τὸ νεκροταφεῖον τοῦτο. Ἐπειδὴ ὅμως ἔκαστον διαμερισμία περιελάμβανε τάφους συγγενῶν ἢ εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν ἀνήκοντων προσώπων ἡ ἔξαρκιβωσις τῶν δριῶν ἔκαστον διαμερίσματος ἔχει μεγάλην στουδιόστατη, διότι δι' αὐτῆς βεβαιοῦται εἰς τίνα σχέσιν ενδικούνται διάφορα ἐπιτύμβια μνημεῖα πρὸς ἄλληλα. Τούτου ἔνεκα ἡ ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν, ἡτις ἔχει ἀναλάβει τὴν δημοσίευσιν πλήρους συναγωγῆς τῶν ἀρχαίων ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων ἥθελησε νὰ διαλύσῃ ἀμφιβολίας τινάς ὑπαρχούσας ὡς πρὸς τὴν ἔκτασην τῶν διαμερισμάτων εἰς ἃ ἀνήκον τινά ἐκ τῶν ἀναγλύφων, ἀπέτειλε δὲ εἰς Ἀθήνας τὸν καθηγητὴν κ. Brücknerν ἵνα ἔκτελέη μικράς τινας σκαφὰς πρὸς ἔξαρκιβωσιν τούτου. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἔμελλε νὰ ἀποτερωτωθῇ τὴν ἔξερενησιν τοῦ νεκροταφεῖου, ἀνέλαβε νὰ ἔκτελέη αὐτὴ τὰς σκαφὰς ὅσσα ἥθελεν ὑπόδεσξει ὡς ἀναγκαῖας ὁ κ. Brückner, ἐπιφυλαττομένη νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον κατόπιν, ἀνέθεσε δὲ τὴν ἔργασιαν ταῦτην εἰς τὸν ἔφορον κ. Σκιᾶν.

^{οὐδὲν} Ἀποτέλεσμα τῆς ἐκτελεσθείσης ἀνασκαφῆς ἵπτηρεν οὐ μόνον ἡ πληροεστέρα ἔξαριθμωσις τοῦ σχεδίου τοῦ νεκροταφείου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀποδεσδόκητος ἀνακάλυψις, διτὶ αἱ κυριώτεραι ὅδοι αἱ φροῖζουσαι τὰ διάφορα διαμερίσματα τῶν τάφων ἀπ' ἄλλήλων ἔκειτο δύο καὶ πλέον μέτρα βαθύτερον ἡ δύον τέως ὑπετίθετο, ὥστε τὰ ἐπιτύμβια μνημεῖα ἡσαν ἰδρυμένα πολὺ ὑψηλότερον τῶν ὁδῶν. Ἡ ἀνακάλυψις αὐτῆς ἔχει μεγάλην σπουδαϊτηταν, ἤδιως διότι ἐβεβαιώθη διτὶ οἱ κατασκευάσαντες τινὰ τῶν ἀριστων μνημείων καλλιτεχνιν εἰχον ὑπολογίσει νῦν φαίνωνται τὰ ἔργα αὐτῶν ἀπὸ ταπεινοτέρου ἐδάφους, τούτου δ' ἔνεκα ἕαν τις συγκρίνῃ φωτογραφίας τῶν μνημείων τούτων εἰλημμένας ἐν διαφόρους ὑψους βλέπει σαφῶς διτὶ αἱ ἐκ τοῦ βαθύτερου ἐπιτέρουν εἰλημμέναι δεικνύνσι τὰ μνημεῖα καλλιτεχνικάτερα ἢ αἱ ἄλλαι, ἐπειδὴ ἀφανίζονται ἐν αὐταῖς πολλαὶ ἀτέλειαι τῆς τεχνικῆς αὐτῶν κατεργασίας.

‘Η δέ ἐν Ἀμυκλαις παρὰ την Σπάρτην ἀνασκαφὴ εἱμελένε νά ἐπειλεσθῇ ὑπὸ τοῦ προώδους ἀποθανόντος διασήμου ἀρχιπόλιγου Furtwängler, δοτὶς ἥπτιζεν ὅτι θά ἀνένητο τὰ θεμέλια τοῦ περιφήμου καὶ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου διὰ μακρῶν ἀλλὰ λιαν ἀσφαῖς περιγραφομένου θρόγουν τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος καὶ ἀρχιτεκτονικά μέλη αὐτοῦ ἐπαρκῆ ὡστε νά κατορθωθῇ ἀσφαλής ἀναπαράστασις τοῦ σχεδίου. Μετὰ τὸν ἀποσόδοκτον θάνατον τοῦ Furtwängler ἡ ἀρχαιολογικὴ ἔταιρεια θέλουσα νά τιμήσῃ τὸν ἄνδρα ἀνεδέχθη νά χορηγήσῃ εἰς τὸν συνεργάτην αὐτοῦ ἀρχιτέκτονα κ. Fiechter την ἀπαιτουμένην δαπάνην τῆς ἀνασκαφῆς καὶ τῆς δημιοσιεύσεως τῶν πορισμάτων αὐτῆς. Εἰς τὴν ἀνασκαφὴν συνειργάσθη καὶ ὁ κ. Σκιάδας. Δυστυχῶς αἱ ἐλπίδες τοῦ Furtwängler δὲν ἐπραγματοποιήθησαν τελείως, διότι ἐπὶ τῶν θεμελιών ἀνευρέθη μόνον μικρὸν καὶ ἀσήμαντον μέρος, ἐκ δὲ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ θρόγουν εὑρέθησαν μὲν πολλὰ καὶ ἀξιόλογα, τινά μάλιστα καὶ ἐνεπίγραφα, ἀλλὰ ταῦτα εἶναν ἀνεπαρκῆ καὶ δεῖξωσι σαφῆς τὸ σχέδιον τοῦ κτισμού· διὰ τοῦτο ἡ ἀναπαράστασις τοῦ σχεδίου εἶναι ἀμφιβόλος, καίτοι δὲ κ. Fiechter ἔχει ἐλπίδας περὶ τούτου.

Τὴν διάλεξιν τοῦ κ. Σκιᾶ συνώδευε προβολὴ πολυαριθμῶν φωτεινῶν εἰκόνων.

Αμερικανική Σχολή

Συνεδρία τῆς 7 Φεβρουαρίου. — Ἀφοῦ πρῶτον δὲ διευθυντής τῆς Σχολῆς κ. Hill ἐξέφρασε τὴν λύπην αὐτῆς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἑφόδου τῶν ἀρχαιοτήτων Δ. Φιλίου καὶ ἀνήγγειλε τὸ ἐπὶ τῇ ἀπλειδῇ τοῦ διαπρεποῦς μεμρικανοῦ καθηγητοῦ Θωμᾶ Day Seymourού πρόθνος αὐτῆς, δὲ καθηγητῆς τῆς Σχολῆς καὶ φίλος τοῦ θανόντος κ. Clapp ἐπλεξε τὸ ἔγκαύμαντον αὐτοῦ. Ο Seymour, γνωστὸς ἵδια διὰ τὰς περὶ τοῦ Ὁμήρου μελέτας του καὶ ἵδια διὰ τὸ σύγγραμμα «Life on the Homeric Age» ἣν ἔξωχας ἐκτιμώμενος καὶ προσφιλῆς καθηγητῆς τῶν νεωτέρων μεμρικανῶν ἀρχαιολόγων καὶ φιλολόγων, τῆς Σχολῆς πολύτιμος φίλος καὶ σύμβουλος, ἐπὶ 14 ἑτη διατελέσας πρόσεδρος τῆς ἐν Ἀμερικῇ κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Σχολῆς.

Είτο λαβών τὸν λόγον ὥκ. Wood ἐπραγματεύθη περὶ τῆς ὑπὸ αὐτοῦ ἀναπαραστάσεως τῆς στέγης τῆς ΒΔ. πτέρυγος τῶν προσυλαίων τῆς καλουμένης Πινακοθήκης. Μεταξὺ τῶν ἐπὶ τοῦ ἑδάφους πέρι τῶν Προσυλαίων κατεσπαρασμένων ἀρχιτεκτονικῶν λειψάνων κατώρθωσε νὰ εἴηρῃ λίθους τοῦ γείσου τοῦ μεσημβρινοῦ θρηγοῦ (τῆς στοᾶς), ὃς καὶ ἔτερα τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου τοῦ κεκλεισμένου δωματίου. Ενδρε προσέτει λίθους τινάς τῶν ἀνωτέρων δόμων τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τῆς Πινακοθήκης, ὅπτις κατὰ τὸ ἀρχικὸν σχέδιον ὡφειλε νὰ χωρίζῃ αὐτὴν ἄλλου τινὸς δωματίου ἀνεψιμένου πρὸς ἀνατολάς.

Κατὰ τὰ διδόμενα ἄπειρο παρέχουσι οἱ λειαζευμένοι

Κατά τα διδομένα απερι παρεχούσι οι λελατευμένοι

τοι λίθοι δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὸ σχῆμα τῆς οφῆς καὶ τῆς στέγης τῆς Πινακοθήκης.

Η δροφή τῆς στοᾶς ὑπετηρίζετο διὰ δεκαπάτων ὄντων τὸ πλάτος (οἱ 45μ) καὶ ἡ ἀπὸ ἀλλήλων ἀπόστασις (οἱ 13μ) προσδιοιχεῖνται διὰ ὅπων τετραγωνινῶν, ὑπαρχουσῶν κατὰ τὸ ἥμισυ μὲν ἐπὶ τῶν λίθων ὁ γείσου, κατὰ τὸ ἥμισυ ἐπὶ τῶν λίθων τοῦ δόμου ως δέχωνται τὰ ἄκρα τῶν δοκῶν. "Οσον ἀφορᾷ τὴν στέγην, βλέπει τις ἐπὶ τοῦ ἀνώτερου μέρους τοῦ εικονικοῦ γείσου τοῦ οἰ λίθου ὑπεστήριξον μόνον τὰς κεκλιμένους: δὲν είχε λοιπὸν ἀέτωμα, ὡς ἔνομιζεν ὁ Bolin, ἀλλὰ ὑπῆρχε στέγη μετὰ τριῶν κλίσεων δυτικῆς μεσημερινῆς καὶ βορείας, ἡς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τελευτὴ τὸν τοῖχον τῆς στοᾶς.

Ο κ. Wood ενθε ηροσετι τεμάχια καταδεικνύοντα αι κόγχαι αι μεταξύ τῶν πτερυγών και τοῦ κεντρικού οἰκοδομήματος ἐκαλύπτοντο ἐκάστη μεγίστης ακός μαρμαρίνης. Αι στέγαι αὖται συνέδεον πρόσληλα τὰ τοιά μέρη τοῦ οἰκοδομήματος και ἀποθιάτων αὐτὸν ἐν δλον.

Μετά τόν κ. Wood ο ρ. Hill επροσγιμάτευν περί της ατολικής στοάς. Ή άναπταράστασις ἐρείπεται. ἐπὶ την κυριών γραμμῶν του κ. Dörfel δ. 'Αλλ' ὡς πρός την σώδη μέρη ὁ κ. Hill ἔχθη εἰς ἔξαγόμενα διάφορα.

Πρώτον οι ύπολογισμοί τοῦ κ. Dörgfeld, ἔχοντες ετηριαν τὴν παραστάδα τὴν εἰς τὸ ἔξωτερον τοῦ σφρείου τούχου, ἤγανον εἰς παραδοχὴν σχεδίου μετὰ τοῦ παραδειγματικοῦ ἀποτάττεσθαι σχεδίου τοῦ

εία στηλων μετ αποστάσεως αξονικής 3,25μ. Άλλο ο Hill κατέδειξεν ότι έπειδή τὸ πλάτος τῆς παραστάσης ταύτης δέν είναι τὸ κανονικόν, πρόπει νά καταφύγειν εἰς ἄλλας ἐνδείξεις, ήτοι τὴν ἀναλογίαν τὴν ταξὶν τοῦ ὑψους τῆς παραστάδος καὶ τῆς ἀξονικῆς οστασίων. Διὰ τῶν ἔνων τούτων ὑπόλογισμῶν καταγειν εἰς παραδοχὴν ὀκτώ στύλων εἰς ἀπόστασιν 2,35μ. εἰκόνες συμφωνοῦσιν ἄλλως πόδες τάς διαστάσεις την μαρμάρων τοῦ τοίχου, ἀτινα ὀφείλουσιν νὰ ἔχωσι κοκ ίσον πρὸς τὸ ἡμισυ τῆς ἀξονικῆς ἀποστάσεως ἢ ἔχουσι διπτως 1,17μ. ἐπιτρέπουσι πρὸς τούτους νὰ ἔψωμεν τὴν ἀνατολικὴν ζωοφόρον ἐπὶ τῆς βορείας ευρᾶς, θέτοντες 13 τριγλύφους καὶ 12 μετόπας, οντες οὕτω διάταξιν ὅπως ἀνάλογον πρὸς τὴν τῆς τικῆς πλευρᾶς, τῆς πινακοθήκης.

Η δευτέρα ουσιώδης διαφορά ἀναφέρεται εἰς τὴν ἔγχη, ήτις τέως ἀναπαρεστάθη μετὰ μιᾶς μόνης κλί-
ως ἀπὸ δύσμου πρὸς ἀνατολάς. Ἀλλού ἐκτὸς τῆς μεγά-
ς δυσαναλογίας μεταξύ τοῦ εὐδόκου τούτου κχρού,
καλυμμένου διὰ κεράμων καὶ στηλῶν σχετικῶς βρα-
ῶν. παρίσταται τὸ ἄτοπον ὅτι διὰ τῆς κλίσεως τῆς
ἔγχης ἡνὶ θά εἶχεν ἄλλως, ἢ κορυφὴν αὐτῆς θά ύπερε-
βαντα σχεδόν ἐν μέτρον την ἴωφιδόν τοῦ βορείου
έχουν, ητις βεβαίως δὲν ἦτο προωρισμένη νά ου-
χρυμμένη.

Ἄγομεθα λοιπὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι κατὰ τὸ ἀρχιν
σχέδιον ὑπῆρχε στέγη μετά τοιῶν κλίσεων (πρὸς
απολαζόν, βροδᾶν καὶ δυσμάζ), ἐξ ὧν ἡ δυτικὴ δὲν
τρέπεται ἐπὶ τοσοῦτον ὅσου τὸ ἄνταρτον.

Ο. Hill παρετήρησε προσέπι ότι ούπρισχε θύρα είς
νυκτικὸν τοιχὸν τῆς στοᾶς, πρὸς βορρὰν τῆς πινα-
θῆκης.

Μετά τὰς στουδιατότας ταύτας μελέτας, δυνάμεθα ἔχωμεν εἰκόνα ἱκανᾶς σαφῆ καὶ λεπτομερῆ καὶ τῶν μερινῶν πτερύγων καὶ τοῦ μείζονος σχεδίου, διότι ὁ γενέτερος οὐδέποτε ἡδυνήθη γά τε ἐκτελέσθη.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ωδεῖον Αὐγυῶν

HN 30 π. μηνὸς ἐδόθη εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Ωδείου
ἡ συναυλία τῶν διπλωματούχων Δωρὶ Κικῆς Ζαρεί-
πούλου, Κατ. Παντελάκη, Ἐλ. Γεωργαντοπούλου
ι τῶν κ. κ. Χωραφᾶ, ὀδελφῶν Οἰκονομίδου καὶ Γαι-

Δὲν ὑπῆρξεν αὐτὴ ἡ μόνη ἀπογοήτευσις. Καὶ ἄλλα δάκρυα ἔχυθησαν, τὰ δόποια λάμπουν ἀκόμη διὰ μέσου τοῦ ἔξαιστου ἔργου τοῦ ποιητοῦ.

Η Ραχήλ, — ἐξ ἀφορμῆς τῆς πεντηκονταετηρίδος ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς δόποιας δημοσιεύομεν εἰς τὸ τεῦχος αὐτὸν ἐκτενὴ μελέτην, — ἦτο βεβαίως ἀπληστος ἄλλα δὲν ἦτο φιλάργυρος. Ήθελε πολὺ νὰ λαμβάνῃ, καὶ δίλγον νὰ δίδῃ ἀγαπῶντος πρὸ πάντων νὰ ὑπόσχεται. Ή μονομανία αὐτῇ ἔλχεν ἀποβῆ ἀφόρητος διὰ ἔκεινους σὶ δόποιοι τὴν ἐπλησίαζαν εἰς τὸ θέατρον, δηλαδὴ μακράν τοῦ τόπου διοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ τηρήσῃ τὴν ὑπόσχεσίν της.

Ἐνίστε ἔχάριζε κάτι καὶ τὸ ζητοῦσε πάλιν δίπισ. Καὶ δώμας ἔνα βράδυ διοῦ ἐδίδετο ἡ Ἀδριανὴ Λεκουρέρε, ἡ Κυρία Ἀλλάν εἶχε λησμονήση εἰς στὸ σπίτι της τὸ δακτυλίδι ποὺ ἔπρεπε νὰ φορῇ εἰς τὴν πρώτην πρᾶξιν. Ή Ραχήλ ἔβγαλεν ἀπὸ τὸ δάκτυλό της λαμπτόν δακτυλίδι μὲ διαμάντια καὶ διουπίνια, τὸ ἔπροσφερε εἰς τὴν Κυρίαν Ἀλλάν καὶ τῆς εἶπε: «Κυρία, κάμετε μου τη χάρη νὰ φορέσετε αὐτὸ τὸ δακτυλίδι . . . καὶ νὰ τὸ κρατήσετε! — Οχι πάντοτε. — Πῶς όχι; πάντοτε . . . γιατὶ δὲν σᾶς τὸ ζητοῦσα πίσω, θὰ ἔπεργα μαζὶ καὶ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σᾶς βλέπω νὰ τὸ φορήτε».

Εἰς τὸ θέατρον ἡ Ραχήλ πάντοτε σχεδὸν ἐπήγαινε εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν ἡθοποιῶν. Προσπαθοῦσε μὲ ἔμφρα δύγια ποὺ δὲν ἔστοιχιζαν τίποτε νὰ τὰ ἔχῃ καλά μὲ τοὺς συναδέλφους της. Ἀλλ’ ἡ φαινομενικὴ αὐτῇ καλοσύνη δὲν τοὺς ἀπατοῦσε. Γλήγορα τὴν ἔγνωσισαν καὶ αἱ κολοκεῖαι τῆς δὲν εἶχαν πέραση. Δὲν τὴν ἔκριναν ἀπ’ ὅτι ἔλεγεν, ἀλλ’ ἀπ’ ὅτι ἔπραττε. Καὶ δὲν ὑπῆρξε κανεὶς ποὺ νὰ μὴ εἶχε παράπονα. «Ολοὶ οἱ τραγῳδοὶ κάποιας ἀξίας ἐδέησε νὰ ὑποχωρήσουν ἢ ν’ ἀποχωρήσουν.

Το τελευταῖον μυθιστόρημα «Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης» τοῦ Ρώσου μυθιστοριογράφου Λεωνίδα Ἀνδρέεφ τοῦ δόποιον τὰ «Παναθήναια» ἐδημοσίευσαν πολλά διηγήματα εἶναι ἐπὶ τῶν δίλγον ἔργων τῆς δωσικῆς λογοτεχνίας, γραμμένον μὲ πολλὴν πρωτοτυπίαν καὶ δύναμιν ἔκφραστικήν.

Ο Ἀνδρέεφ παρουσιάζει τὸν Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην ὡς πρόσωπον μεγάλης ἀτομικότητος, ἰσχυροῦ χαρακτῆρος καὶ ἀφωτισμένον εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἐπίσης ὡς ἀνθρώπον εὐρυτάτης διανοίας καὶ τρυφερότητος αἰσθηματικῆς, οὗτος ὥστε ἡ ὑπεροχὴ του εἶναι καταφανῆς μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀποστόλων. Ἀλλ’ ὁ Χριστὸς φαινεται διὰ ἐπέμενε νὰ μὴ θέλῃ γάνγνωσιση ὅλα αὐτὰ τὰ ἔχειωσιστά προτερήματα τοῦ Ιούδα ὁ δόποιος τοιουτορόπτως μένει παραγωγισμένος.

Τότε δὲν θέλεται τὸ ἔχαστον μέσον τῆς προδοσίας διότι, μὴ δυνάμενος ν’ ἀνοίξῃ τὰ μάτια τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν ζωὴν θέλει νὰ πείσῃ τὸν Διδάσκαλον νεκρόν. Ο μέγας Ἐσταυρωμένος πέραν τοῦ Τάφου θὰ ἴῃ τὴν ἀχαρακτήριον διαγωγὴν τῶν ἀλλων μαθητῶν του καὶ θὰ δικαΐωσῃ τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ Ἰούδα. Δι’ αὐτὸ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ ὁ Ἰούδας ἐγέρεται ὑπέροχος ἔμπροσθεν τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῶν Ιουδαίων καὶ ὁπτών κατὰ πρόσωπον αὐτῶν τὰ τριμοκόντα ἀργυρία ἀντίτυμον τῆς ψευδοῦς προδοσίας του λέγει πρὸς αὐτοὺς μὲ δῆλην τὴν δύναμιν καὶ τὴν φλογερότητα ἐνὸς ὀπαδοῦ τοῦ Χριστοῦ.

— Φαινεται διὰ δὲν μ’ ἔννοήσατε. Ο Ἰούδας σᾶς ἡπάτησεν. Υπῆρξεν ἀθῶδος καὶ ἐφονεύσατε ἔνα ἀθῶδον.

— Ἀλλ’ ὁ Ἀννας εἶνε ἀδιάφορος καὶ χασμάται ὅπως καὶ ὁ Καϊάφας, δόποιος λέγει μ’ ἔνα τόνον πλήρη νωθρότητος.

— Μου ἐπαινοῦσαν τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτη, ἀλλὰ τώρα βλέπω πώς αὐτὸς εἶναι ἀνόητος καὶ τίποτε περισσότερον.

— Τί; ἀνέκρισεν ὁ Ἰσκαριώτης. Ο Ἰούδας δὲν ἐφόδωσε «Ἐκεῖνον» ἀλλὰ σᾶς τους Φαρισαίους, σᾶς

τοὺς ἰσχυρούς, σᾶς ὕθησεν εἰς ἔνα θάνατον ποὺ πάντοτε μὰ βαρύνῃ ἐπάνω σας. Τριάντα ἀργύρια! Ω, Ναι. Μὰ εἶνε ἡ τιμὴ αὐτὴ τοῦ αἵματός σας, βρωμερὰ ὅπως τὰ σκουπίδια ποὺ μὲ γυναικες ὑπέτον μακράν ἀπὸ τὰ σπίτια των. Τ’ δικοῦς, Ἀννα, ἡλίθιε, μὲ τὸ μιαλό τὸ κουρούσιασμένο ἀπὸ τοὺς νόμους.

“Ἐπειτα ὁ Ἰούδας πλήρης ἀπογοητεύεσσις καὶ ἀμδίας διὰ τὴν ζωὴν ἀπαγχονίζεται, βέβαιος ὅτι θὰ συναντήσῃ εἰς τὸν ὄνδραν τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τῆς δοποῦς μὲ συνεργαστῆς ὑπέτο τὸν ἀνθρωπίνου γένους.

— Η ἀντίληψις αὐτὴ τοῦ Ἰούδα δὲν εἶνε ξένη διὰ τὴν Ἑλλάδα. Πρὸς ἐννέα ἑτῶν καὶ ἐκ τῶν ἰδικῶν μας ποιητῶν ὁ συνεργάτης μας κ. Πέτρος Ζητουνιάτης εἰς τὴν ποιητικήν του συλλογὴν «Ἀστερίας καὶ εἰς τὸ πόλικα «Ἀποκάλυψις» παρουσιάζει μὲ τὸν ἵδιον συμβολισμὸν τὸν Ἰούδαν.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ο προβηγγιανὸς ποιητὴς Charlouin Rien μετέφρασεν εἰς τὴν διάλεκτον τῆς πατρίδος του τὴν Ὁδύσσειαν τοῦ Ὁμήρου. Ο μεταφραστής εἶναι χωρικός, τὸν ἔβοήθησε δὲ εἰς τὴν μετάφρασιν ὁ ἐλληνιστὴς Bourilly.

Εἰς τὴν Oxford University Gazette τῆς 21 Ιανουαρίου ἐδημοσίευθη ἀπόδρασις τῆς Συγγλήτου τοῦ Ὁξενείου Πανεπιστημίου διὰ τῆς δοπούς ὁ φίλτατος συνεργάτης τῶν Παπαθηραίων κ. Σίμος Μενάρδος δ. φ. δ. ν. καὶ ἐπότης τῆς ἐν Κάπρῳ Ἑλληνικῆς παιδείας διορίζεται ἔκτακτος καθηγητής τῆς βιβλιοτακῆς καὶ νεοτέρας ἔλλ. γλώσσης καὶ φιλολογίας. Συγχρόνως διὰ Β. Δ. ἐπετράπτη εἰς τὸν κ. Μενάρδον ὁ ἀπόδοχη τῆς θέσεως.

Ἐνας νέος Κορητικὸς 18 ἑτῶν, Ἐμμιανοῦλ Σαλαμιανός, παρουσιάσει πρὸ διοῦ ἔβδομαδων εἰς τὸν ὑπουργὸν μικρὸν ἀτιμάκατον, τὴν δοπούν κατεσκεύασε μόνος του, καὶ παρεκάλεσε νὰ τὴν κατατάξουν εἰς τὴν Ὑποβρύχιον Ἀμυναν. Ἡ ἀτιμάκατος, ἀπαράλλακτη μὲ τὰς ἐν γρήσει, λειτουργεῖ θαυμάσια. Ο νέος Σαλαμιανὸς ἀντέγραψε τὰς μηχανᾶς τῆς ἀτιμάκατου ἀπὸ κάπτοιν φυμούλικὸν διοῦ εἰργάζετο ἀλλοτε.

— Ολοὶ θὰ ἐνθυμοῦνται τὴν θαυμασίαν ἔκθεσιν φωτογραφιῶν τοῦ κ. Boissonnas ποὺ ἔγεινε πέρηνοι εἰς τὸν Παρνασσόν. Η δώρια συλλογὴ πρόκειται νὰ ἔκδοθη εἰς πολυτελῆ ἔκδοσιν μὲ ἐπεξηγητικὰς σημειώσεις περὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων. Ο τόμος θὰ ἔχῃ 240 σελίδας ἐκ τῶν δοποίων 130 εἰκόνες. Εξεδόθη ἡδη ἔνας μικρὸς τόμος 40 σελίδων ὃς δεῖγμα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κον’ Αστέρο. Ἀλμυρόν.— Καλὴ ἡ περιγραφή, ἀλλὰ ὅλως διόλου γενική. Δὲν νομίζετε ὅτι θὰ ἦτο καλίτερον νὰ μᾶς στείλετε ὡρισμένα πρόγραμμα περὶ τῶν εὑρημάτων καὶ ποιάς ἐποχᾶς ἀντιπροσωπεύουν καὶ τί εἶναι; «Οσον διὰ τὸ δημόδες ποίημα, ἀφ’ οὗ τὸ ἔδημοσιεύσατε εἰς τὸ Δελτίον, εἶναι φρονοῦμεν περιττὴ ἡ ἐπανάληψις του. Όταν εὑρετε ἡ περισυλλέξετε ἀπὸ τὸ στόμα του λαοῦ ἀλλὰ νέα καὶ σημαντικά ὡς αὐτό, εὐχαρίστως θὰ τὰ δημοσιεύσωμεν.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Μεσσηνιακὴ Ἐπετηρίς 1908, Στράτου Ν. Κτεναβέα. Ἀθῆναι τυπογρ. Ἀποστολοπούλου δρ. 1.50.

Ταμπονδᾶς καὶ Κόπανος, τραγούδια Ἀλεξ. Πάλλη. Ἀθῆναι τυπογρ. «Ἐστία». Χαρζεται.

«Υάνυνθοι», Ἀθηνᾶς Ρουσακή Γερμανοῦ. Ἀθῆναι τυπογρ. «Ἐστία» φρ. 5.

La Cousine et l’ami, André Germain. Paris E. Sansot & C. fr. 3.50.